

ՀԱՅԷ ՀՈԳԺՈՂԿՈՄԻՏԱՅ—ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԶՈՆԱԼ ԿԱՅԱՆ

Պ Ա Յ Ք Ա Ր

ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

635

7-95

ԳՅՈՒՆԼՐԱՏ

1934

ՅԵՐԵՎԱՆ

30 JUL 2010

ՀԱՅԿ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏ — ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԶՈՆԱԼ ԿԱՅԱՆ

635
7-95 պր.

Պ Ա Յ Ք Ա Ր

ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

622 3014

38

Խմբագրեց
ԱՐ. ՅԱՓՈՒՋՅԱՆ

ԳՅՈՒՂԼՐԱՏ

1934

ՅԵՐԵՎԱՆ

12 3 JUL 2013

20490

ՊՏՆԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՇԵՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

17-րդ կուսակցական համագումարը գյուղատնտեսության պարզացման առաջ իր ամբողջ լայնությունով զբեց բերքատվության բարձրացման խնդիրը:

Պտղաբուծության և բանջարաբուծության ասպարիզում ևս, վերը հանդիսանում է գյուղատնտեսության ամենակարևոր և բարդ ճյուղերից մեկը, ներկայումս հիմնականը—բերքատվության, արտադրանքի վորակի բարձրացման խնդիրն է:

Մենք պետք է բարձրորակ թարմ ու վերամշակված պտուղներով և բանջարեղեններով բավարարենք մեր բանվորության ու կոլխոզային մասսաների աճող պահանջը, ինչպես այդ 17-րդ համագումարում գնում են մեր առաջ ընկ. ընկ. Ստալինը և Կապանովին:

Պտղաբուծական և բանջարաբուծական նոր տնտեսություններում մենք զգալի չափով լայնացրել ենք այդ կուլտուրաների մշակությունը, մասնավորապես քաղաքամերձ գոտում և վերամշակող գործարանների շուրջը: Սակայն անհրաժեշտ է ամենայն խստությամբ նշել, վոր հարյուրավոր հեկտարների յուրացման հետ միասին գեռ մեր տնտեսություններում շատ հետ են մնում վորակական հատկանիշները, նրանց կազմակերպչական զրուծությունը:

Հատկապես պետք է նշել մեր պտղաբուծական տնտեսությունների անբավարար զրուծությունը մի շարք կազմակերպչական աշխատանքների գծով:

Տնտեսության յեվ աշխատանքի կազմակերպումը.—Արտադրանքի վորակի այդ կարևորագույն նախապայմանը դեռևս չի ապահովված մեր պտղաբուծական տնտեսություններում թե խորհրտնտեսությունների և թե ապրանքային ֆերմաների գծով: Այդ տնտեսություններում պտղատու այգիները գցվում են առանց պայմանների անհրաժեշտ ու բազմակողմանի ուսումնասիրության: Մինչդեռ այդ մասին կա Հայաստանի Ժողովուրդի վորոշումը՝ թե նախքան այգին տնկելը՝ տեղում պետք է ամենամանրամասն

Պատ. խմբագիր՝ Ար. Յափուջյան

Մրբագրիչ՝ Խ. Այվազյան

Հանձնված է արտադրության 1934 թ. մայիսի 4-ին,

ստորագրված է տպագրության 1934 թ. մայիսի 13-ին:

Գլավիտ № 270, Գատվեր № 254, Տիրաժ 2000

Մեկ տպագր. թերթում 76,800 տառ տպ. նշ.

ՅԵՐԵՎԱՆ, ԳԵՈՒԼԴՐԱՏԻ ՑՊԱՐԱՆ, ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ № 50

հետադրուած կատարել, հաշիւի առնելով տեղի հողային, կլիմայական պայմանները և վերջէլ պտղատու տեսակներն ու սորտերը, տնտեսութեան զարգացման ուղղութիւնն ըստ առանձին տարիներէ, հաշիւի առնելով միաժամանակ հողամասի կազմակերպումը, նրա յուրացումը, բանվորական ուժի պահանջը, բերքի իրացման հնարավորութիւնները, յենթակա մասնաճյուղի զարգացումը, այսինքն՝ մի շարք շատ կարեւոր տնտեսագիտական պայմաններ, վերոնց հիման վրա յեւ պիտի կազմել տնտեսութեան զարգացման պլանն ըստ առանձին տարիներէ: Առանց այդպիսի բազմակողմանի ուսումնասիրութեան ու հիմնավորման չպետք է թույլ տալ այնպիսի պտղաբուծական տնտեսութիւններ կազմակերպել, վերոնք զբաղվում են բազմամյա բույսերի մշակութեամբ, պահանջում են հսկայական կապիտալ ներդրումներ հետագա տասնյակ տարիներէ համար:

Պետք է նշել, վոր մեր նոր կազմակերպվող պտղաբուծական տնտեսութիւններում դեռ եւ լրիւ չեն կատարված հողաշինարարական աշխատանքները, վորի պատճառով տնտեսութեան զարգացման ասպարիզում թույլ են տրվում գլխի սխալներ:

Այս տարի մեր պտղաբուծական տնտեսութիւնները պետք է ավարտեն հողաշինարարական աշխատանքները, առանց վորի անկարելի յե նրանց հետագա ուղիղ զարգացումը:

Մեր պտղաբանշարաբուծական տնտեսութիւններն ասպահովված են անհրաժեշտ քանակութեամբ տրակտորներով ու մեքենաներով և պետք է լրիւ ոգտագործեն այդ մեքենաները, ասպահովելով նրանց համապատասխան վերանորոգումը:

Շատ հաճախ մեր պտղաբուծական տնտեսութիւններում անուշադրութեան են մատնվում մանր կարևոր գործիքների ոգտագործումն ու վերանորոգումը. դանակը, մկրատը, սղոցը, պետք է ամենամեծ խնայողութեամբ գործածել և ասպ վերանորոգել՝ այդու հետագա աշխատանքների համար:

Աշխատանքի կազմակերպման խնդիրները մեր պտղաբանշարաբուծական տնտեսութիւններում լուծելու համար պահանջվում են ամենալուրջ միջոցառումներ: Մշտական արտադրական բրիգադն այդ տնտեսութիւններում պետք է լինի աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ողակը: Մինչդեռ մեր պտղաբուծական տնտեսութիւններում բանվորական ուժի կազմակերպումը շատ հաճախ հարմարեցվում է վոչ թե ծառաստանների մշակութեանը, այլ նույն տնտեսութեան կողմնակի ճյուղերին կամ միջառնային կուլտուրաներին (հացահատիկներ, առվույտ, բանջարեղենի ցանքին), իսկ հիմնական կուլտուրան՝ պտղատու ծառերն անուշադրութեան են մատնվում:

Այս գարնանը հատուկ ուշադրութեան պետք է դարձնել բանվորական ուժի կազմակերպման վրա և վերջ տալ ինքնահոսին այդ ասպարիզում, ստեղծել բոլոր անհրաժեշտ պայմանները պտղաբուծական տնտեսութիւններում պահպանելու մշտական բանվորական կազմը, բավարար պայմաններ ստեղծելու նրանց նյութական-կենցաղային պահանջները բավարարելու համար, իսկ դրա համար առաջին հերթին պիտի ավարտել խորհրտնտեսութիւններում սկսված շինարարութիւնը, կազմակերպել սննդի գործը սեփական տնտեսութեան աղբյուրները:

Ագրոտեխնիկայի կիրառումը պտղաբանշարաբուծական տնտեսութիւններում դեռ չի գրավել մեր մասնագետների ու դեկավարող ընկերների անհրաժեշտ ուշադրութեանը:

Յեթե 1-ին հնգամյակում նոր յուրացվող հողերում (դեբրում, Սարգարաբաղի շրջանում) մենք կարողացանք յուրացնել նորանոր տարածութիւններ, ասպ վորակական հատկանիշներն այդ տնտեսութիւններում դեռ շատ ցածր են:

Հայտնի յե, վոր նախ քան ծառերը նոր յուրացվող հողերում տնկելը, պետք է նախորոգ պատրաստել հողամասը, ավարտել հատակագծումը, խոտաբույսեր ցանել, քամուց պաշտպանելու համար պատնիշներ տնկել համապատասխան բույսերից և հետո միայն սկսել աղբտունկը: Այդ նախապատրաստական աշխատանքը մեր տնտեսութիւններում չի կիրառվում, տնկիւնները տնկվում են անպատրաստ հողամասում, չեն ստանում անհրաժեշտ խնամքը և թույլ զարգացման հետևանքով հաճախ տուժում են, մասնավոր ձմռան ցրտերից, մինչդեռ լավ պահպանված տնկիւնների վրա ձմռան ցածր ջերմաստիճանն այդքան բացասական ազդեցութեւն չի ունենում:

Հատուկ ուշադրութեւն պետք է դարձնել ծառերի տնկման աշխատանքների վրա: Մեր այդիւններում շատ հաճախ ստող տնկիւնները նույնիսկ չեն կաշում, վորովհետեւ սխալ են տնկվում և նրանց նկատմամբ անհրաժեշտ խնամք չի տարվում: Մեր մի շարք խորհրտնտեսութիւններում վերջին տարիներս այդ չկապած ծառերի տոկոսը շատ բարձր ե (մինչև 30—40 %):

Նախ քան տնկելը պետք է ամենաուշագիւր կերպով կատարել տնկիւնների դասավորումն ըստ շարքերի այնպես, վոր ասպահովված լինի նրանց դասավորումն ըստ պտղաբերութեան, պտուղների հասունացման ժամկետների, վոր ամենադիւրամբն ե՝ ըստ միմյանց փոշոտման հնարավորութիւնների: Պետք է հիշել, վոր

մեր պտղատու ծառերի մեծ մասն իր սեփական սորտի փոշիով չի բեղմնավորվում և անհրաժեշտ է ապահովել ծառերը փոշոտիչ սորտերով:

Սակայն մեր մի շարք տնտեսություններում ամբողջ հողամասում տնկում են մեկ սորտ, որինսկի՝ «շալախ» ծիրան, վորը լավ աճում է, ծաղկում, բայց առանց ուրիշ սորտի փոշոտիչի չի պտղափայլում: Այդպիսի որինսկիներ մենք ունենք Կոնստանդնուպոլի Ձև 1-ին սովխոզում, Սարգարաբադում, Փարաքարում, վորոնց սխալները չպետք է կրկնել այս գարնանը. այդ մասին կա պտղաբան-շարաբուծական կայանի կողմից մշակված հատուկ ցուցմունքներ, վորոնք պետք է պարտադիր կերպով կիրառել:

Գարնան ծառատունկի համար տնտեսությունները պետք է ապահովեն բոլոր նախապատրաստական միջոցները—տնկիները խնամքով տեղափոխեն տնկարանից, մինչ տնկելը արմատները չչորացնեն, տնկման աշխատանքները հանձնարարեն միայն ուշադիր և այդ աշխատանքներին ծանոթ բանվորներին ու կոլտնտեսականներին, ապահովեն տնկիների ջրին անմիջապես տնկելուց հետո, ինչպես և հետագա անհրաժեշտ խնամքը:

Այդ կիրառելով մենք կպահպանենք տնկման աշխատանքների բարձր վորակը, խնայելով թանկարժեք տնկիները, հետևաբար և առանյակ հազարներ մեր տնտեսություններում:

Տնկաբույսերի արտադրությունը մեր պտղաբուծական տնտեսությունների ամենալուրջ, կարևոր և ներկայումս Հայաստանի պայմաններում ամենահետաձուգ կողմն է:

Մեր տնկարանները Ղարաքիլիսայում և Սարգարաբադում դեռ չեն արտադրում անհրաժեշտ ուժեղ, ստանդարտ ձևի և սորտի տնկիներ: Մինչդեռ տնկարանը խորհրդային տնտեսությունների ու կոլտնտեսությունների ապրանքային ֆերմաները պետք է ապահովի առողջ, ստանդարտ տնկիներով:

Տնկարանները պետք է գարնանից իրենց տնտեսություններում կազմակերպեն անհրաժեշտ ցանքաշրջանառությունը, սերմերի ցանքը, նրանց բարձր խնամքը և հատկապես սրեն իրենց ուշադրությունը տնկիների ուղիղ ձևավորման վրա, կիրառելով կառավարական վորոշումներով առաջարկված ուղիները—լիդերային սխեմանով: Կոլտնտեսային պտղաբուծական ֆերմաների պահանջը լրիվ բավարարելու համար, մասնավոր մեր հեռավոր շրջաններում (Ձանդեղուր, Դարալագյազ, Մեղրի, Ղափան) Հոգեփոխարանի ու Պտղաբան-շարաբուծական կայանի աջակցությամբ պետք է կազմակերպել կոլտնտեսային տնկարաններ:

Քաղաքներն անտեսություններում, այս դարձանից հատկապես, պետք է սրել ուշադրությունը՝ հատապտուղային և գաճաճ պտղատու բույսերի մշակության վրա:

Այսպիսով մեր առաջ դրված խնդիրները պտղաբան-շարաբուծական տնտեսության կազմակերպման, նրա վորակի, բերքատվության բարձրացման ապարիզում շատ մեծ են և մեր խորհրդային տնտեսությունների բանվորների ու կոլտնտեսականների ենտուղիազմով՝ կիրառելով կուսակցության ու կառավարության վորոշումներն այդ ապարիզում, կապահովենք պտուղների և բան-շարեղենների բարձր վորակը:

Ա. ՅԱՓՈՒՋՅԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՊՏԼԱԲԱՆՋԱՐԱՐՈՒԾԱԿԱՆ ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ԿՈՆՏՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Խորհ. և կոլեկտիվ տնտեսություններում աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ողակը հանդեսանում է արտադրական բրիգադան:

(Համ. Կ (բ) Կ.)

Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումը պտղաբան-շարաբուծական խորհրդ. և կոլտնտեսություններում հանդիսանում է անհրաժեշտ ու գլխավոր պայմանը, վորով հնարավոր է արագ կերպով լուծել կուսակցության կողմից առաջադրված խնդիրը, թե կոլտնտեսությունները պիտի դարձնել բույսերի կուլտնտեսականներին՝ ունևոր:

Ներկայումս կոլ. և խորհ. տնտեսության շինարարության ապարիզում աշխատանքի կազմակերպման ուղիներն և արտադրական ձևը բրիգադային ձևն է, իսկ բրիգադային ամենալավ ձևը մտղական արտադրական բրիգադն է:

Համ. Կ. (բ) Կ. 1932 թ. փետրվարի 4-ի պատմական վորոշումը նշում է, վոր մշտական արտադրական բրիգադները գյուղատնտեսական բոլոր աշխատանքներում պիտի ունենան լրիվ աշխատանքի բեռնվածություն և պատասխանատու պիտի լինեն իրենց ամրացված հողամասի բոլոր աշխատանքների ժամանակին կատարմանը: Հողամասը բրիգադին ամրացվում է վորջ ցանքաշրջանառության ժամանակաշրջանի համար, իսկ ճիշտ ցանք

քաղաքականությունը, ագրոկոմպլեկսի լրիվ կիրառման հետ միասին, ապահովում է պայքարը մոլախոտերի դեմ, բանվորական սեփականության և մեքենաների ու գործիքների լրիվ բեռնվածությունը ու ճիշտ ոգտագործումը, միաժամանակ բարձրացնելով սոցիալիստական դաշտերի բերքատվությունը:

Մշտական արտադրական բրիգադն էր բոլոր աշխատանքներին համար ստանալով մեքենաներ, գործիքներ, բանվորական և քաղաքացիական պատանձանատու յե դառնում պլանային արտադրական առաջադրանքների, ինչպես քանակական, նույնպես և վորակական ցուցանիշների կատարման համար:

Պտղաբանջարաբուծական խորհրդատեսությունների բանվորների բարձր աշխատավարձը և կոլտնտեսականների բարձր յեկամուտ ստանալը կախված է ինչպես ամբողջ բրիգադի, այնպես և նրա յուրաքանչյուր անդամի անդամի կատարած աշխատանքի քանակից ու վորակից: Իսկ այդ բոլորը կախված է բրիգադային ներսում աշխատանքը ճիշտ կազմակերպելուց և ժամանակին հաշվառումից: Այստեղ կարևոր նշանակություն ունի նաև բոլոր սեզոններին աշխատանքով բեռնավորված լինելը, վորովհետև դա վերացնում է բանուժի հոսունությունը և ղեմավորությունը, իսկ վորտեղ կա ղեմավորություն ու հոսունություն, այնտեղ աշխուժանում է դասակարգային թշնամին, տանելով իր խելուրդային աշխատանքը: Բրիգադի արտադրության բնույթի և աշխատանքի ծավալի համեմատ վորոշվում է բրիգադային անդամներին թիվը և հետո դասավորվում ուժերը բրիգադի ներսում, վորտեղ լուրջ ուշադրություն պիտի դարձնել վորձված և վորոշ աշխատանքներում մասնագիտացած ուժերի ճիշտ դասավորման և աշխատանքների բաշխման վրա: Փորձը ցույց է տալիս, վոր հատկապես պտղաբանջարաբուծական տնտեսություններում, ժամանակակից այգեգործության տեխնիկայից և արտադրության պրոցեսի մեքենայացումից յեխելով, բանվորների այն քանակը, վոր կարող է ապահովել բրիգադին ամբողջած հողամասի վորջ աշխատանքների կատարումը, պակաս չպիտի լինի 25—30 հոգուց, ի հարկե, նայած ճյուղին և բնույթին: Բրիգադի անդամների քանակը պիտի ապահովի տվյալ արտադրության բոլոր աշխատանքների կատարումը բոլոր սեզոններում, վորպիսին ըզիում է պլանից և բրիգադի առաջադրանքից: Մյուս կարևոր խնդիրը, դա բրիգադիների ընարությունն է և նրա դերի բարձրացումը, վորպես արտադրության կազմակերպչի: Դրա հետ միասին պետք է պայքարել բրիգադների շուտ շուտ փոփոխման պրակտիկայի դեմ,

վորպիսին դեռ շարունակվում է մեր մի շարք տնտեսություններում: Բրիգադիները պիտի ընտրվի այնպիսի կոլտնտեսական, վորն որինակելի յե իր բոլոր աշխատանքներում, կկարողանա տիրապետել աշխատանքի կազմակերպման ու ղեկավարման տեխնիկային, կկարողանա ճիշտ ու ժամանակին կատարել աշխատանքների հաշվառումը և ժամանակին դրանցել աշխուրեղ կոլտնտեսականների աշխ. գրքույկներում: Հատկապես պտղաբանջարաբուծական տնտեսություններում բրիգադիները պիտի լինի փորձառու և վորոշ չափով մասնագիտացած կոլտնտեսական, վորովհետև այս ճյուղի մասնագիտական աշխատանքներն ավելի շատ են ու ղեկավարման տեսակետից համեմատաբար ավելի դժվար: Մշտական արտադրական բրիգադին ամբողջում է վորոշ քանակի հողամասի իր կուլտուրաներով, պահանջվում է պլանով նախատեսված արտադրանքը, իսկ այդ կատարելու համար անհրաժեշտ է այդ բրիգադային տալ պահանջվող քանակի քաղաքացիական, գործիքներ և անհրաժեշտ նյութեր:

Ներկայումս քաղաքացիական մեծ տեղ է դրավում կուլ. և խորհրդային արտադրության մեջ, վորին մասին, շատ ճիշտ կերպով նշել է ընկ. Վորոբիովը 17-րդ կուս. համագումարում: «Վյուղատնտեսության մեջ դեռ կան աշխատանքի մի շարք բնագավառներ, վորտեղ կենդանի քաղաքացիական մեծ է և հատկապես ճին յեկար ժամանակ մնալու յե տրակտորի հավատարիմ ընկերը»: Սրա համար անհրաժեշտ է, վոր կուլ. վարչություններն ու խորհրդատեսությունների ղեկավարներն էլ ավելի լուրջ ուշադրություն դարձնեն կենդանի քաղաքացիական խնամքի—ոգտագործման վրա: Քաղաքացիական կցելով բրիգադիներին, պիտի ավելի սրել պատասխանատվության խնդիրը՝ նրանց խնամելու և ոգտագործելու տեսակետից:

Ճիշտ կերպով բանվորներով ու քաղաքացիական կոմպլեկտավորված բրիգադան, վորն ապահովված է նաև գործիքներով ու անհրաժեշտ նյութերով, պիտի ունենա իր աշխատանքների որացուցային պլանն ամբողջ տարվա համար:

Պլանում ցույց պիտի տրված լինի արտադրական առաջադրանքը, աշխատանքի ծավալը, արտադրական նորմաները, անհանձին նյութերի ծախսման նորմաները, ստացվելիք ընդհանուր յեկամուտը, ագրոտեխնիկայի կիրառման ժամկետները, պարարտացումը և այլն, և այլն:

Ցերեխն պտղաբանջարաբուծական տնտեսություններում բանումը և քաղաքացիական բրիգադիների մեջ բաշխելիս, միևնույն կական մոտեցում են ունենում և ուժերը բաժանում են հավասար ըստ

բրիգադները: Հետևանքը լինում է այն, վոր աշխատանքները լեռուն շրջանում բրիգադներում ստեղծվում է ուժերի անհավասար բեռնվածություն—մեկ բրիգադում աշխատանքի լարվածություն, բան. և քաշող ուժի անհամեմատ մեծ պահանջ, մյուս բրիգադում հակառակը, ուժերի պարապուրդ և իրավացի դժգոհություն: Այդ ժամանակ դիրեկցիան կամ վարչությունը ստիպված են լինում մի բրիգադից ուժերը տեղափոխել մյուս բրիգադը, իսկ այդ հաճախակի փոփոխություններից առաջանում է դիմադրություն, հոսունություն, արտադրողականության անկում և մի շարք այլ բացասական յերևույթներ, վորը կոչվում է կերպով խախտում և պրոլետարիատի հանճարեղ առաջնորդ ընկ. Ստալինի պատմական վեց ցուցմունքները: Նման դրությունն ոգտագործելով՝ դասակարգային թշնամու վերջին փուլը և անցորդները թափփուկներն իրենց ազդեցության տակ են գցում դասակարգային զգոնությունը բթացած անձնավորություններին և վերջին ճիգերը թափելով՝ կազմակերպում են դանազան վնասարարական ու հակահեղափոխական աշխատանքներ:

Վերոհիշյալ յերևույթներն արմատախիլ անելու համար անհրաժեշտ է բան. և քաշող ուժերի բաշխման ժամանակ ճիշտ և որոշակիություն հաշվի առնել ամեն մի բրիգադի աշխատանքի ծավալը, բնույթը, բանուժի պահանջը, բանվորների մասնագիտացումը և դրանց բեռնվածությունն աշխատանքի բոլոր սեզոններում ըստ բրիգադների մասնագիտության:

Սոցիալիստական տնտեսությունները կազմակերպչորեն ու տնտեսապես ամրացնելու և աշխատանքային դիսցիպլինան էլ առավելի բարձրացնելու խնդրում, խոշոր նշանակություն ունի նաև բրիգադներում գործավարձի ճիշտ կազմակերպումը: Գործավարձը պողաբուծական տնտեսություններում ճիշտ կլինի այն դեպքում, յերբ ճիշտ մշակած կլինեն արտադրական նորմաները, ժամանակին ու ճիշտ հաշվի առնված կլինեն կատարված աշխատանքները, ստուգված վորակը, և ժամանակին գրանցված կլինի համապատասխան դրժուկներում, վորպեսզի ամեն մի աշխատավորի համար պարզ լինի իր կատարած աշխատանքն ու իրեն հասանելիքը (կոլտնտեսականի համար՝ աշխորը, իսկ խորհրտնտեսության բանվորի համար՝ աշխատավարձը): Այդ բոլորն ավելի մեծ շահագրգռվածություն են առաջացնում աշխատողների մեջ և նրանք ավելի ջերմ կերպով ու յեռանդով են լծվում պլանների կատարման գերակատարման գործին, բարձրացնելով իրենց աշխատանքի արտադրողականությունը, միաժամանակ էլ ավելի յե ուժեղանում պայքարը լողերի և օրմուլյանտների և ձրիակերների դեմ:

Աշխատանքի կազմակերպման ժամանակ հարկավոր է մեծ ուշադրություն դարձնել արտադրական նորմաների ճշտման վրա այնպես, վոր այն բղխի տվյալ արտադրության կոնկրետ պայմաններից և տեղի չունենա աշխորերի ու դրամական միջոցների շրոայում, վորը մեծապես ազդում է ինքնարժեքի իջեցման ու արտադրողականության վրա և խփում տնտեսության ամրացմանը: Հարկավոր է յեղած արտադրական նորմաները տնտեսություններում ակտիվ խորհրդակցություններում քննության առնել մտնրամասնորեն, յեկնելով առանձին աշխատանքների կոնկրետ պայմաններից և ՄՏԿ-ների ու հողբաժինների կողմից հաստատելուց հետո միայն կիրառել: Պողաբանջ սրաբուծական տնտեսություններում աշխատանքները կազմակերպելու հաջողության գրավականը հանդիսանում է՝

Ա.) աշխատանքի սոցիալիստական ձևերը (սոց. մրցում, հարվածայնություն և այլն) ծավալումը բրիգադում—ցեխում, ողակում և առանձին անդամների միջև, վորպիսին պիտի դառնա յուրաքանչյուր աշխատավորի սեփականություն:

Բ.) համաշխարհային պրոլետարիատի հանճարեղ առաջնորդ ընկ. ՄՏԱԼԻՆԻ պատմական վեց ցուցումների ճիշտ կիրառումը և վերջապես ամենորյա համառ պայքարը կուլակային-յենթակուկային տարրերի, լողերի և սիմուլյանտների դեմ: Սրանց հաջող կատարումով կապահովենք յերկրորդ հնգամյակի բոլորիկյան յերկրորդ գարնանացանի պլանների էլ ավելի հաջող կատարումը:

ՀԱՎՈՐՑԱՆ ՊԱՐԳԵՎ ՅԵՎ
ԳՅՈՒՋԱԼՅԱՆ ԿԱՐՈ

ՊՏՆԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ԴԱՍԱՎՈՐՈՒՄՆ ԱՅԳՈՒՍ

Պողատու ծառերի բերքատվության բարձրացումը ներկայիս ամենակարևոր խնդիրներից մեկն է, վոր դրված է մեր խորհրտնտեսությունների ու կոլտնտեսությունների առաջ:

Այդ խնդիրը հաջող լուծելու համար պետք է ձեռնարկել մի շարք միջոցներ, վորոնք կիրառվելու յեն տնկված հին և նոր տնկվելիք այգիներում:

Բերքատվությունը բարձրացնելու ձեռնարկումներից ամենակարևորն է տեսակների ու սորտերի ճիշտ ընտրություն կատարելն ու դասավորելը հողամասում: Պողատու ծառերի մեծ մասն

ինքնաբեղմնավորման յենթակա չեն: Որինակ՝ Շալախ ծիրանից նորմալ բերք ստանալու համար, նա պիտի փոշոտված լինի Թաքար-դալով, Գյոզլանաբաթով, Աբուլթալիբով կամ այլ սորտերի փոշով: Յեղել են դեպքեր, յերբ մի սորտից բաղկացած այգիներն անբերք են մնացել: Ամերիկայում տնկված է յեղել մի այգի, վորի մեջ ծառերի մեծագույն մասը տանձենու մեկ սորտ է յեղել, այդ այգին, չնայած լավ է մշակվել, բայց յերկար տարիներ ընթացքում ծաղկել է ու բերք չի տվել, մինչև վոր այնտեղ տնկել են մի քանի այլ սորտի ծառեր:

Անցնելով խոշոր սոցիալիստական արդյունաբերական պլան-դարձումը (սահմանափակված ստանդարտ ասորտիմենտով), անհրաժեշտ է ալգիների ծառերն ապահովել համապատասխան փոշոտիչներով, վորոնց ոացիոնալ դասավորումով և բազմոտեխնիկական միջոցառումների կիրառումով կարելի յե ապահովել բարձր բերքատվությունը:

Չնայած ծառերի վորոշ տեսակներն ու սորտերը ինքնաբեղմնավորման յենթակա յեն, բայց խաչաձև փոշոտման դեպքում ավելի բարձր բերք են տալիս. յեղնելով այս ամենից—պտղատու այգիները զցելիս պետք է մտցնել համապատասխան իրար փոշոտող մի քանի փոփոխակներից բաղկացած կոմբինացիաներ:

Փոշոտիչները պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝

1. Վոչ միայն պետք է լավ փոշոտեն հիմնական սորտը, այլ և իրենք իրենց հերթին պետք է փոշոտվեն հիմնականով, հակառակ դեպքում փոշոտիչները բերք չեն տա:

2. Հիշված սորտերի համար լրիվ ծաղկման շրջանը պետք է լինի միաժամանակ, այլապես փոշոտումը տեղի չի ունենա:

3. Սորտերի ծաղկման տարիները պետք է նույնպես համընկնեն, հակառակ դեպքում բերքատվությունը կընկնի:

Հայտնի յե վոր ծառերի պտղաբերությունը լինում է պարբերաբար, այն է՝ մեկ տարվա կամ մի քանի տարիների հաջող բերքին հաջորդում է թույլ բերքատվությունը և այդպես շարունակ:

Յեթե հիմնական սորտը գտնվում է հաջող տարվա շրջանում, իսկ փոշոտիչը վոչ, այդ դեպքում վերջինս հնարավորություն չի ունենում փոշոտումն ապահովելու և դրա հետևանքով բերքատվությունը ցածր է լինում:

4. Ընտրած սորտերի բերքատվությունը պետք է սկսվի միևնույն հասակում. ուշ և շուտ բերքատու սորտերը չեն կարող իրար համար փոշոտիչներ համարվել, վորովհետև շուտ բերք տվող սորտը չի փոշոտվի, մինչև վոր ուշ բերք տվողը չծաղկի, միաժամանակ՝ շուտ բերք տվողներն ընդհանրապես ավելի կարճատև կյանք ունեն, իսկ ուշ բերք տվողները յերկարակյաց են:

Այդ պատճառով 40—50 տարուց հետո, յերբ առաջին սորտն արդեն ծերության պատճառով սկսում է չորանալ, 2-րդ սորտը, վորը դեռ 20—30 տարի կարող է շարունակել բերքատվությունը, մնալու յե առանց փոշոտիչի—ուրեմն և առանց բերքի:

Այդպիսի անհաջող կոմբինացիաների որինակ կարող է համարվել Շամպանի Ռենետը և Կանդել սինապը, վորոնցից առաջինը պտղաբերում է 5—6-րդ տարում, իսկ յերկրորդը 13—15 տարում:

Ծառերը դասավորելու ժամանակ հարկավոր է ապահովել մի կողմից լավ փոշոտումը, իսկ մյուս կողմից՝ աշխատանքի կազմակերպումը: Այդ պատճառով սորտերը դասավորվում են շարքերով, աշխատելով ամեն մեկ սորտին հատկացնել մի քանի շարք: Շարքերի քանակը 6-ից ավելի չպիտի լինի, այն ել այն ծառերի համար, վորոնք տնկվում են 6—7 մետր հեռավորության վրա, իսկ վորոնք տնկվում են 10 մետրի վրա 4—5 շարք պիտի լինեն:

Հարկավոր է միաժամանակ հիշել, վոր լավ փոշոտումն ապահովվում է այն ժամանակ, յերբ այգում կան մեղուներ, այդ պատճառով հանձնարարվում է այն բոլոր տնտեսություններին, վորոնք մեծ տարածությունը պտղատու այգիներ ունեն՝ հնարավորություն սահմաններում ունենալ նաև մեղվանոց, կամ հակառակ դեպքում, գոնե ծաղկման շրջանում, պայմանավորվել մեղվապահների հետ, վոր իրենց փեթակները բերեն այգին:

Ծառերի լրիվ փոշոտումը բարձր բերքատվության հիմքն է. ով աչքաթող է անում այդ խնդիրը, նա վնասարարական գործ է կատարում—իջեցնելով մեր սոցիալիստական տնտեսությունների այգիների բերքատվությունը:

5. Փոշոտիչ սորտը պետք է մտցնել ստանդարտ ասորտիմենտի մեջ, վորպեսզի հողամասն ռգտագործվի ուացիոնալ ձևով:

6) Ցանկալի յե փոշոտիչը և փոշոտվողը միևնույն կամ մոտիկ հասունացման ժամանակաշրջան ունենան, վորպեսզի խնամքը և բերքահավաքը հեշտացվի. ամառային սորտը պետք է ունենա համապատասխան հասունացում ունեցող փոշոտիչ, որինակ խնձոր-ների սորտերից Պապիրովկան և Գլոգերովկան: Քանի վոր սորտերի բոլոր հատկությունները Հայաստանի պայմաններում լրիվ ուսումնասիրված չեն, պետք է համարել անթույլատրելի նույն հողամասում տնկել միայն յերկու սորտ: Անհրաժեշտ է միևնույն հողամասում տնկել 3—4 փոխադարձ լավ փոշոտող սորտեր, այլապես բերքատվությունը լրիվ չի ապահովվի: Սորտերի դասավորման ժամանակ կարող ենք պատահել մի քանի դեպքերի:

1. Յերբ փոշոտվողը և փոշոտիչը հավասար 0/0-ով են վերցրած: Այդ դեպքում կարելի չէ դասավորել 4—5 շարք մի սորոտից, վորոնց հաջորդում են 4—5 շարք 2-րդ սորոտից, հետո յերրորդ և այդպես շարունակվում ե:

Որինակ՝ 4 շարք Ռենետ Սիմիրենկո

4 շարք Վոսկե Պարմեն

4 շարք Լանդսբերգի

2 դեպք, յերբ փոշոտողն անհավասար 0/0-ով է լինում. այդ դեպքում շարքերի քանակը պիտի համապատասխանի սորոտերի հետևյալ 0/0-ային հարաբերությանը (տես սխեման):

+ 0 0 — + 0 0 — 25 0/0 Սիմիրենկո (+)

+ 0 0 — + 0 0 — 50 0/0 Պարմեն (○)

+ 0 0 — + 0 0 — 25 0/0 Լանդսբերգ (—)

+ 0 0 — + 0 0 —

Նման ռիթմիկներ կարելի չէ շատ բերել. սխեմայի ընտրությանը կախված է տվյալ տնտեսության ասորտիմենտից:

Այսպիսի դասավորումները հնարավորություն են տալիս բերքահավաքի և խնամքի ժամանակ աշխատանքը ճիշտ կազմակերպել:

Ի նկատի ունենալով, վոր պտղատու ծառը հանդիսանում է բազմաժյա կուլտուրա և այն սխալը, վոր կատարվում է այգին տնկելու ժամանակ, անդրադառնում է յերկար տարիների ընթացքում, պետք է շատ զգուշ լինել սորոտերի ընտրության գործում և նրանց դասավորումը ճիշտ կատարել: Ուստի՝ առաջարկվում է բոլոր տնտեսություններում ստույգ հետևել Պտղաբանչարարության հայանի կողմից մշակված և համապատասխան մարմինների կողմից հաստատված Հայաստանի շրջանների ստանդարտ ասորտիմենտի:

Հրավիրում ենք տնկարանների մասնագետներին ուշադրությունը համապատասխան տնկիչներով ապահովելու արտադրությանը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՍՈՐՏԻՄԵՆՏԻ ՓՈՇՈՒԶՆԵՐԻ ՅՈՒՑԱԿԸ

ՓՈՇՈՏՎՈՂՆԵՐ

ՓՈՇՈՏԻՉՆԵՐ

ԽՆՃՈՐՈՒՄ

Անտոնովկա

Բորովինկա, Գլոգերովկա, Պապիրովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն:

Բ ո յ կ ե ն

Գլոգերովկա, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Կասելսկի, Ռ. Որլյանի, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Պեպին Լոնդոնի, Բելֆլյոր, Պապիրովկա:

Բորովինկա

Գլոգերովկա

Պապիրովկա

Զմեովա Վոսկե Պարմեն

Պեպին Լոնդոնի

Ռ. Կասելսկի

Ռ. Լանդսբերգ

Ռ. Որլյանի
Ռ. Սիմիրենկո

Ռ. Շամպանի

Ռ. Կանադսկի

Բելֆլյոր

Ռ. Կոկսա

Տանն

Իլինկա

Սերբի Կլապա

Անտոնովկա, Գլոգերովկա, Պապիրովկա, Բելֆլյոր:

Պապիրովկա, Բոյկեն, Ռ. Լանդսբերգ, Անտոնովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Պեպին Լոնդոնի, Ռ. Սիմիրենկո և Ռ. Շամպանի: Բորովինկա, Ռ. Լանդսբերգ, Գլոգերովկա, Ռ. Սիմիրենկո, Անտոնովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Բոյկեն:

Բոյկեն, Գլոգերովկա, Պեպին Լոնդոնի, Ռ. Կասելսկի, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Շամպանի, Բելֆլյոր, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Պապիրովկա, Բորովինկա:

Բոյկեն, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Շամպանի:

Բոյկեն, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Սիմիրենկո, Պապիրովկա:

Բոյկեն, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Շամպանի, Պապիրովկա:

Ռ. Սիմիրենկո, Ռենետ Շամպանի, Բելֆլյոր: Բոյկեն, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Շամպանի:

Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Սիմիրենկո:

Բոյկեն, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Բելֆլյոր Ռ. Որլյանի, Ռ. Շամպանի:

Բոյկեն, Ռ. Որլյանի, Ռ. Շամպանի: Մասամբ Կոկսով, իսկ փոշոտիչներն ստուգված չեն:

Ալեքսանդրովկա:

Իլինկա, Ամառվա Վիլյամս, Բերեբուսկ, Սենթերմեն, Բերեհարդենպուն, Զմեովա Դեկանկա, Դյուլեն Դանդուլեն:

Ամառվա Վիլյամս Բերբրոսկ, Կլապպա, Սենթերմեն, Կյուրե, Բերենարդենպոն:

Բերբրոսկ Կլապպա, Ամառվա Վիլյամս, Սենթերմեն, Կյուրե, Բերենարդենպոն, Ջմեռվա Դեկանկա:

Ալեքսանդրովկա Ամառվա Վիլյամս, Կլապպա:

Սենթերմեն Բերբրոսկ, Կյուրե, Բերենարդենպոն, Ջմեռվա Դեկանկա, Ամառվա Վիլյամս, Կլապպա:

Կյուրե Բերբրոսկ, Սենթերմեն, Բերենարդենպոն, Դյուլչես Դանգուլեմ, Ջմեռվա Դեկանկա, Կլապպա, Ամառվա Վիլյամս:

Բերենարդենպոն Բերբրոսկ, Սենթերմեն, Կյուրե, Սեյանեց Կիֆերա, Ջմեռվա Դեկանկա, Կլապպա, Ամառվա Վիլյամս:

Սեյանեց Կիֆերա Ամառվա Վիլյամս:

Դյուլչես Դանգուլեմ Սենթերմեն, Հարդենպոն, Սեյանեց Կիֆերա:

Ջմեռվա Դեկանկա Բերբրոսկ, Սենթերմեն, Բերենարդենպոն, Կլապպա, ամառվա Վիլյամս:

Մալաչա
Շաքարի
Լառանձի
Ջազանառանձ
Ջմեռնուկ
Աշնան սինի
Բերե-Ամանի
Կզիլ արմուզ
Խրթզի տանձ

Փոշոտիչներն ստուգված չեն

Կեռասենի
Դեղին Դրոգանա Դրոյա, Ֆրենսիս, Վադանա Մարկի:
Դեղին Դենիսենա Դրոգանա Դեղին, Ֆրենսիս, Դրոյա, Վադանա Մարկի:
Վադանա Մարկի Դրոյա, Ֆրենսիս, Դենիսենա Դեղին:
Դրոգանա Դեղին, Վադանա Մարկի, Դենիսենա Դեղին, Ֆրենսիս:
Սև Նապոլեոն Դրոգանա Դեղին:
Սև Թրեպկան Դրոգանա Դեղին:

Ֆրենսիս Դենիսենա Դեղին, Դրոյա, Վադանա Մարկի, Դրոգանա Դեղին:
Ռամոն Ուիլվա Դրոգանա Դեղին, Դենիսենա Դեղին, Ֆրենսիս, Վադանա Մարկի:

Ոգայոյի Դեղեցկուհին
Դին Մայիայան
Շուշա Դիլաս
Քանաքեռի Դիլաս
Տեղական

Փոշոտիչներն ստուգված չեն:

Բ ա լ
Վլադիմիրսկայա Լյուբսկայա, Վլադիմիրսկայա
Լյուբսկայա Լյուբսկայա
Անադոլսկայա Շալանկա, անադոլսկայա
Շալանկա, Անադոլսկայա

Տեղական Փոշոտիչներն ստուգված չեն:

Նիքոններ
Շալախ Դյոգլանաբաթ, Աբուլթալիբի, Թաբարդա, Խոսրովանի:
Դյոգլանաբաթ Շալախ, Աբուլթալիբի, Թաբարդա
Թաբարդա Խոսրովանի, Կարմիր Նախիջևանի, Շալախ, Դյոգլանաբաթ:
Խոսրովանի Աբուլթալիբի, Թաբարդա, Շալախ:
Աբուլթալիբի Թաբարդա, Խոսրովանի, Շալախ, Դյոգլանաբաթ:

Հանբան
Դյոյ Բադամ
Կարմիր Նախիջևանի
Մարի Բադամ
Բալ Յուրիմի
Խարջի

Փոշոտիչներն ստուգված չեն:

Սալուներ
Դեղձային Կիրկ
Ռենդլոտ Ալտանա Դեղձային, Կանաչ Ռենդլոտ, Միրաբել Նանսի, Աննա Շախա, Իտալական Վենգերկա, Վիկտորիա, Սովորական Վենգերկա:

622 3014 38

Ռենգլոտ կանաչ	Դեղձային, Ռենգլոտ Ալտանա, Իտալական Վենգերկա, Վիկտորիա, Սովորական Վենգերկա:
Միրաբել Նանսի	Վենգերկա Իտալական, Միրաբել Նանսի:
Աննա Շպետ	Դեղձային, Ռենգլոտ Ալտանա, Կանաչ Ռենգլոտ, Աննա-Շպետ, Իտալական Վենգերկա:
Իտալական Վենգերկա	Դեղձային, Ռենգլոտ Ալտանա, Կանաչ Ռենգլոտ, Աննա-Շպետ, Իտալական Վենգերկա:
Վիկտորիա	Դեղձային, Կանաչ Ռենգլոտ, Աննա Շպետ, Իտալական Վենգերկա, Կիրկ, Ռենգլոտ Ալտանա, Սովորական Վենգերկա:
Սովորական Վենգերկա	Կանաչ Ռենգլոտ, Աննա Շպետ, Իտալական Վենգերկա:
Ալի-բուխարա	Կանաչ Ռենգլոտ, Ալիբուխարա:
Վազիր Ալի	Փոշոտիչները չեն ստուգված:
Իսպահան	
Դյոզլա	
Կիրկ	Փոշոտիչները չեն ստուգված:
Յեայ-Մալասի	
Դաբալազյազի Տեղական	
Ճանճուր	
Մեղրու Ալիբուխարա	
Դեղնաշուր	
Տեղական	
Դիլիջանի Մամուխ	

Ինչ վերաբերվում է դեղձենիներին, նրանք բոլորն էլ ինքնաբերական յենթակա յեն, բայց խաչաձևի դեպքում ավելի լավ արդյունք են առաջացնում, վերոնց հաջող կոմբինացիաները լրիվ ուսումնասիրված չեն:

ԴԻԼՆՆԱՆ ՅԵՎ ՍԱՆԱՀՅԱՆ

ԳԱՐՆԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ՊՏՆԱՏՈՒ ԱՅԳՈՒՍ

Պտղատու այգիների բերքի բարձրացումը և նրանց յերկարակյաց դարձնելը, ներկայումս մեր անհրաժեշտ խնդիրներից մեկն է:

Մեր պայմաններում ժողովրդական սննդի, կոնսերվի արդյունաբերության և եկսպորտի պահանջները բավարարելու գործում, մինչև նոր այգիների պտղաբերելը, հին այգիների նշանակությունը շատ մեծ է:

Հին պտղատու այգիների մեծ մասը շատ փոքր են և ցածր ու ցրիվ, վրը և դժվարացնում է բոլոր անհրաժեշտ ագրոձեռնարկումներն անցկացնելը: Սակայն այդ արգելք չպետք է հանդիսանա: Պտղատու այգիների բերքի բարձրացման համար անհրաժեշտ է կիրառել մի շարք ագրոտեխնիկական ձեռնարկումներ:

Վերոնք են այդ անհրաժեշտ ագրոտեխնիկական ձեռնարկումները:

1. Այգու տակ յերած հողի մշակությունը:
2. Չորացած և կիսաչորացած ծառերի (выкорчевывание)

խոտանումը:

3. Անբուսեղի, հիվանդ, չորացած և կիսաչորացած ճյուղերի հեռացումը:

4. Հիմնական ճյուղերի և բնի մաքրումը մեռած կեղևից, քար ու քոսից և մամուռից:

5. Սաղարթի նորացումը:

6. Ծառի բնի և սաղարթի սրսկումը կամ բնի և հիմնական ճյուղերի ծածկումը կրով:

Կանգ առնենք այդ ագրոձեռնարկումներից յուրաքանչյուրի վրա առանձին:

1. ԱՅԳՈՒ ՏԱԿ ՅԵՐԱԾ ՀՈՂԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՊԱՐԱՐՏԱՅՈՒՄԸ

Քանակով շատ ու վրակով բարձր բերք ստանալու և պտղատու ծառի նորմալ կյանքն ապահովելու համար անհրաժեշտ է այգու տակ յերած հողը մշակել և նորմալ պայմաններ ստեղծել արմատների գործունեության համար, քանի վոր բույսն իր արմատների միջոցով վերցնում է հողից բոլոր անհրաժեշտ սննդաբար նյութերը:

Դրա համար հողի մշակման միջոցով պետք է նրա մեջ կուտակել անհրաժեշտ քանակությամբ սննդանյութ և խոնավություն: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է աշնանը բերքը հավաքե-

լուց անմիջապես հետո այգու հողը գութանով հերկել 15—20 սմ. խորությամբ, իսկ այն փոքր տարածությունը—վորը բնի մոտ մնում է առանց հերկելու և վորն անհնար է գութանով հերկել, հարկավոր է նույն խորությամբ փորել բահերի միջոցով, բայց շատ զգուշ, վորպեսզի ծառի արմատները չվնասվեն:

Աշնանը հերկված հողամասը թողնում են առանց փոցխելու մինչև գարուն, վորպեսզի նա ողափոխվի, խոնավություն հուսակի: Իսկ վաղ գարնանը, հենց վոր ձյունը հալվում է և հողը մի քիչ չորանում, հարկավոր է անմիջապես փոցխել:

Յեթն աշնանը հողը մի վորեն պատճառով հերկված չի յեղել, ապա անհրաժեշտ է հերկը կատարել վաղ գարնանը, ձյունը հալվելուց և հողի քիչը գալուն պես:

Վարից անմիջապես հետո հարկավոր է փոցխել գիսկավոր կամ գիզգազ փոցխով՝ հարթեցնելով հողի մակերեսը:

Ամառվա ընթացքում հողը պետք է պահել փուխը վիճակում, դրա համար հարկավոր է այգին ջրելուց և ուժեղ անձրևներից հետո հողը կուլտիվացիայի (փխրեցում) յենթարկել Յեթն այգ չարվի, հողը կամրանա և տեղի կունենա ուժեղ գոլորշիացում և կը զարգանան բազմատեսակ մոլախոտերը:

Բացի հողի մշակությունից, հարկավոր է նաև այգու տակ յեղած հողը պարարտացնել. առաջին հերթին վորպես պարարտանյութ հարկավոր է ոգտագործել այն տեղական պարարտանյութերը, վոր կան տնտեսություն մեջ, որինակ, գոմայր, տնտեսություն մեջ հավաքված թափփուկները (КОМПОСТ), մոխիր և այլն. կարելի յե ոգտագործել նաև հանքային պարարտանյութերը՝ գրլխավորապես ազոտային, ֆոսֆորային և կալի. բոլոր տեսակի պարարտանյութերը հարկավոր է հողի մեջ մտցնել մշակման հետ միաժամանակ:

Պարարտանյութերը հավասարաչափ ցրում են հողի մակերեսին, ապա հերկում 12—15 սմ. խորությամբ:

Պարարտանյութը կարելի յե հողի մեջ մտցնել աշնանը կամ գարնանը:

2. ԶՈՐԱՑԱԾ ԵՄՈՒՐԻ ԽՈՏԱՆՈՒՄԸ (ВЫКОРЧЕВКА)

Յեթն պտղատու այգում կան չորացած կամ կիսաչորացած հիվանդ ծառեր, վորոնց բուժումն անկարելի յե, ապա հարկավոր է այգալիսիները խոտանել, տեղն ու տեղն այրել կամ այգուց հեռացնել:

Այգալիսի ծառերից մենք վոչ մի ոգուտ չունենք բացի փասից, վորովհետև նրանք այգում մնալով, դանազան հիվանդությունների և միջատների բուռն են դառնում և վարակում են առողջ ծառերն ու իջեցնում բերքի քանակն ու վորակը:

3. ԱՆԲՈՒԺԵԼԻ ՀԻՎԱՆԻ, ԶՈՐԱՑԱԾ ՅԵՎ ԿԻՍԱԶՈՐԱՑԱԾ ՃՅՈՒՂԵՐԻ ՀԵՌԱՑՈՒՄԸ

Մեր այգիներում համարյա վոչ մի ուշադրություն չի դարձվում ծառի սաղարթի խնամքի վրա, վորի հետևանքով ծառերի սաղարթը գտնվում է շատ վատ վիճակում—ունեն շատ չորուկներ, կոտրված և հիվանդ ճյուղեր:

Այս բոլորը հետևանք է շատ ուժեղ ստվերի, ցրտահարություն, տարբեր տեսակի հիվանդությունների ու վնասատուների և վոր կարևորն է, մեր անփութ և անխնամ վերաբերմունքի:

Այսպիսի հիվանդ, չորացած և վնասված ճյուղերն անհրաժեշտ է անմիջապես կտրել—հեռացնել այգուց, կամ այրել:

4. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՃՅՈՒՂԵՐԻ ՅԵՎ ԲՆԻ ՄԱՔՐՈՒՄԸ ՄԵՌԱՍ ԿԵՂԵՎԻՑ, ՔԱՐԱՔՈՍԻՑ (ЛИШАЙНИКОВ) ՅԵՎ ՄԱՄՈՒՌԻՑ

Ծառի յերկարակեցությունը խոշոր չափով կախված է բնի և հիմնական ճյուղերի կեղևի խոնր և առողջ լինելուց:

Ծառի կեղևը տարեց տարի հնանում է, աստիճանաբար նրա արտաքին շերտը մեռնում է:

Հին, մեռած շերտերում, վորոնք գտնվում են ծառի բնի և հիմնական ճյուղերի վրա, լինում են բազմաթիվ ճեղքվածքներ, ուր բուռն են դնում դանազան հիվանդությունները և վնասատուները, վորոնք հետագայում վնասում են նոր առաջացած կենդանի շերտերին:

Այս իսկ պատճառով անհրաժեշտ է ամեն տարի ծառի կեղևը մաքրել մեռած մասերից, նորմալ պայմաններ տալով ծառին նրա անեցողություն և զարգացման համար:

Կեղևի մաքրումը լավ է կատարել աշնանը, տերեւթափից հետո, իսկ յեթե այգ աշխատանքն աշնանը չի կատարված, ապա անհրաժեշտ է կատարել վաղ գարնանը:

Այդ աշխատանքը կատարվում է հատուկ գործիքների միջոցով. հավաքված մեռած կեղևին անմիջապես մեղակներով դուրս է հանվում այգուց, կամ տեղն ու տեղն այրվում, վորպեսզի այգին ապահովված լինի նոր վարակումներից: Կեղևի մաքրումը նպատակահարմար է կատարել խոնավ ժամանակ—անձրևներից

հետո, կամ անմիջապես ձյունը հալվելուց հետո, վորովհետև այդ ժամանակ ծառի կեղևը լինում է փափուկ և ավելի հեշտ ու լավ է կատարվում այդ աշխատանքը:

5. ՍԱՀԱՐԹԻ ՆՈՍՐԱՅՈՒՄԸ

Սաղարթի նոսրացման աշխատանքների վրա ահրաժեշտ է լուրջ ուշադրություն դարձնել, վորովհետև գլխավորապես սրանից է կախված բերքի քանակն ու վորակը: Մեզ մոտ գոնե այս աշխատանքը համարյա չի տարվում և այդինքն մասնավոր են ինքնահոսի, այդ պատճառով բերքը լինում է չնչին քանակով և ցածր վորակով:

Շատ փարթամ աճող ծառերն ունենում են խիտ սաղարթ, վորի հետևանքով շիվերի գոյացումը թուլանում է պտղատու սաղարթի մեջտեղում և այդպիսի պտղաշիվերը դարձանում են աննորմալ, ունենում են մանր, անգույն և հիվանդ պտուղներ, վորը և ցածրացնում է բերքի ապրանքային հատկությունը:

Այս իսկ պատճառով անհրաժեշտ է ամեն տարի վերանայել ծառի սաղարթը և նոսրացման միջոցով տալ նրան լույս, արև և ոդ: Նոսրացման աշխատանքը հարկավոր է կատարել վաղ գարնանը, մինչև ծառերի արթնանալը, այսինքն հյուսիսարևմտյան սկիզբը:

Այս աշխատանքը հարկավոր է կատարել աստիճանաբար և շատ զգույշ: Վորպեսզի հնարավոր չափով չխանգարվի արմատային սիստեմի, վերերկրյա մասերի նորմալ զարգացման ու աճման ռեժիմը:

Բացի այդ, մեծ քանակությամբ վերք հոսքներով ծառին, մենք կարող ենք առաջ բերել հոռաշիվեր, վորն ի հարկե ցանկալի չեն:

Սաղարթի նոսրացման աշխատանքների ընթացքում անհրաժեշտ է ղեկավարվել հետևյալ պայմաններով.

ա) կտրել այն բոլոր ճյուղերը, վորոնք շվաղված են ուժեղ ճյուղերով.

բ) հեռացնել այնպիսի ճյուղերը, վորոնք աճում են սաղարթի մեջտեղում և խանգարում են կատարվող աշխատանքներին.

գ) հեռացնել այն ճյուղերը, վորոնք ունեն խաչաձև դասավորում և շփման մեջ են իրար հետ, կամ թե աճում են զուգահեռ մեկ կետից, այս դեպքում պիտի հեռացնել թույլ աճող ճյուղը, թողնելով առողջը.

դ) հեռացնել այն հոռաշիվերը, վորոնց չի կարելի ողտադրծել վորպես մայր՝ ճյուղ սաղարթի պակասը և բաց տեղերը լրացնելու նպատակով:

Այս բոլոր աշխատանքներից հետո անհրաժեշտ է բոլոր վերքերը ծածկել յուղաներկով, իսկ յեթե այդպիսին չկա, կարելի է ծածկել կրի և կավի շաղախով, այլ կերպ, անձրևների, ինչպես և արևի այրվածքների հետևանքով կարող են առաջանալ փտում և տարբեր տեսակի հիվանդություններ:

Վորպեսզի վերք հիշված աշխատանքներն ընթանան նորմալ և լինեն վորակով բարձր, անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրություն դարձնել հետևյալ խնդիրների վրա:

1. Ճյուղը կտրելիս յերկար չորուկ չպետք է թողնել, վորովհետև ծառը հնարավորություն չի ունենա այդպիսի վերքը ծածկելու:

2. Կողմնակի ճյուղերը կտրելիս չպետք է թողնել ողակի հավելվածքներ, վորոնք գտնվում են ճյուղի հիմքում, այս դեպքում վերքը չի ծածկվում և հետագայում առաջանում է փրտվածք, վորը և տեղիք է տալիս փչակի:

3. Մեծ ճյուղը կտրելիս հարկավոր է առաջին հերթին սղոցել ներքևի մասից և ապա վերեից, վորպեսզի ավելորդ և անտեղի վերքեր չհասցնենք ծառին:

4. Սղոցելուց հետո անհրաժեշտ է ծառին հասցրած բոլոր վերքերը շտկել այդու սուր գանակով, վորպեսզի վերքը կարճ ժամանակում առողջանա:

5. Հնարավոր յեղած սահմաններում քիչ և տրամագծով փոքր վերքեր պատճառել ծառին:

6. Բաց և բոլոր տեսակի վերքերը հարկավոր է ծածկել յեղանյութով կամ կրի և կավի շաղախով:

7. Կտրված բոլոր ճյուղերը աշխատանքի վերջին անմիջապես հեռացնել այդուց:

ՅԵ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՊԱՇՏՊԱՆՆԵԼՔ ԲԵՐԲԸ ՎՆԱՍՏՈՒՆԵՐԻՑ ՅԵՎ ՀԻՎԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

Պտղատու այդիների վնասատուներն ու հիվանդությունները հաճախ խլում են մեր բերքի զգալի տոկոսը. այդ պատճառով էլ պտղաբուծական տնտեսությունների բերքատվության բարձրացման խնդիրներից մեկը պետք է լինի՝ ապահովել վնասատուների և հիվանդությունների դեմ կիրառվող պայքարի միջոցառումները:

Այս միջոցառումներն իրենց կարգաբաժնեն և արդյունավետ
կլինեն միայն այն դեպքում, յերբ պայքարը կտարվի ժամանա-
կին և սխառմատիկ կերպով ու կը կրի համատարած մասսայական
բնույթ: Հակառակ դեպքում այդ միջոցառումները կը կորցնեն իրենց
արժեքը, քանի վոր մի այդուհի վոչնչացրած ֆլասատուները մեր-
ձակա այդուց կտրող են տեղափոխվել և նորից վարակել այգին:
Հայաստանում պողատու այգիների աչքի ընկնող ֆլասա-
տուները և հիվանդությունները հետևյալներն են՝

Հ ի վ ա ն դ ու թ յ ու ն ն երը

1. Կորիզավոր պտուղների ծակոտկեն բծավորություն
2. Դեղձենու գանգրոտություն
3. Դեղձենու ալրացող
4. Սալորենու տերևների կարմրախոց
5. Պտուղների փտումը
6. Մոխրագույն փտումը
7. Խնձորենու և տանձենու քոսը
8. Խնձորենու և տանձենու ժանգը

Վ ն ա ս ա տ ու ն ն եր

1. Լվիճներ
2. Խնձորենու ծաղկակեր
3. Բրդոտ բզեզ
4. Վոսկեգոծ ուխտիտ
5. Տանձենու գլխափողիկ
6. Խնձորենու ցեց
7. Խնձորենու պտղակեր

Այս հիվանդություններն ու ֆլասատուները ամեն տարի
հսկայական ֆլաս են հասցնում: Ժամանակին ու ճիշտ կերպով
կազմակերպված պայքարը նրանց դեմ կապահովի բերքի թե
քանակը և թե վորակը: Պտղատու այգիների ֆլասատուները և
հիվանդությունները մասսայականորեն զարգանում և տարած-
վում են գարնան և ամառվա ընթացքում: Ձմռանը և վաղ գար-
նանը նրանց սաղմերը դեռ քնած, թմրած դրության մեջ են
լինում: Յեվ հենց այդ ժամանակ է, վոր պետք է վոչնչացնենք
հիշյալ սաղմերը: Այդպիսով վոչնչացրած կլինենք այն ոջախ-
ները, վորոնք պատճառ են դառնում նրանց հետագա մասսալա-
կան տարածմանը: Այդ պատճառով ել պայքարը ֆլասատուների
և հիվանդությունների դեմ պետք է սկսել վաղ գարնանը: Վաղ
գարնանից պողատու այգում պետք է կատարվեն մի կողմից
այն աշխատանքները, վորոնք ուղղված են հիշված ֆլասատու-
ների և հիվանդությունների ձմեռող ձևերի դեմ և մյուս կողմից

պետք է տարվեն այն կուլտուր-տնտեսական աշխատանքները,
վորոնք ծառի աճեցման համար լավ պայմաններ են ստեղծում,
այսպես որինակ՝ հողը վարելը, ծառի կեղևի մաքրելը, չորուկ-
ները կտրատելը, հողի պարարտացումը, ջրելը և այլն: Այս աշ-
խատանքները մի կողմից վոչնչացնում են այս կամ այն ֆլասա-
տույին և մյուս կողմից բարելավում ծառի աճեցման պայմանները,
և հետևապես մեծացնում են նրանց դիմացկունությունը հիվան-
դությունների և ֆլասատուների դեմ:

Առաջին աշխատանքը, վոր մենք պողատու այգում պետք
է կատարենք վաղ գարնանը, դա չորուկները և հիվանդ ճյուղերը
կտրելն է, վորից հետո անմիջապես, առաջացած վերքերին պետք
է քսել ձեթից և կավճից կամ ոխոսյից պատրաստված մածիկ:

Միաժամանակ պետք է հավաքել ծառի վրա մնացած չո-
րացած պտուղները, կտրած չորուկները, հիվանդ ճյուղերը և
գետնին թափված պտուղներն ու տերևները և վառել:

Այնուհետև պետք է անցնել ծառերի ըններ մաքրելու և կիր
քսելու աշխատանքներին: Նախ քան այդ աշխատանքն սկսելը,
ծառի տակ, ընի շուրջը փռում են շոր և բուռն ու հաստ ճյուղերը
մետաղյա խողանակով զգուշ մաքրում են մեռած կեղևից: Այդ
մեռած կեղևի տակ է, վոր ձմեռում է պտղակերի թրթուրը, ծաղ-
կակերի բզեզը, ինչպես և ուրիշ ֆլասատուներ:

Հետոցնելով այդպիսի մեռած կեղևի կտորները, մենք
դրանով վոչնչացնում ենք ֆլասատուներին, կամ նրանց թափում
ենք շորի վրա և հետո հավաքում ու վառում:

Բները և հաստ ճյուղերը մաքրելուց հետո պատրաստում
ենք կրի և կավի խառնուրդ ու հաստ վրձինով քսում ենք ընին
ու հաստ ճյուղերին, լցնելով բոլոր ճեղքվածքներն այդ խառ-
նուրդով: Կիրը և կավը պետք է վերցնել հետևյալ հարաբերու-
թյամբ. 12 լիտր ջրին (մեկ գույլ) 2 կիլո չհանգցրած կիր, 2
կիլո կավ և դրան ավելացնում են 600 գրամ յերկաթի արջասպ:
Վերջինս սպանում է սնկերի ձմեռող սպորները:

Ծառերի կիր քսելը (սպիտակեցնելը) ունի նաև այն նշա-
նակությունը, վոր դրա շնորհիվ ծառերն այնքան չեն ֆլասվում
արևի ազդեցությունից:

Կրով սպիտակացումն անհրաժեշտ է առանձնապես յերի-
տասարդ ծառերի համար:

Հետևյալ աշխատանքը, վորը պետք է կատարվի վաղ գար-
նանը մինչև բողբոջների բացվելը (յեթե ուշ աշնան այդ չե կա-
տարված), դա ծառի սրսկումն է 5 տոկոսանի յերկաթի արջասպով:
Դրա համար 600 գրամ յերկաթի արջասպը լուծում ենք 12 լիտր

ջրի մեջ և այդ լուծույթով սրսկում բոլոր ծառերը: Այդ սրսկումն ուղղված է սնկային հիվանդությունների ձմեռող սպորների և վիճակների ձմեռող ձևերի դեմ:

Հետևյալ սրսկումը կատարվում է 0,75% օ-անոց բորդոյան հեղուկով, վորի մեջ ածուժ են նաև փարիզյան կանաչ: Այս սրսկումը կատարվում է պտղատու ծառերը ծաղկելուց անմիջապես հետո և ուղղված է այն հիվանդությունների ու ֆլասատուների դեմ, վորոնք սկսում են ֆլասել այդ ժամանակ, ինչպես խնձորենու ցեցն է կամ նոր դուրս յեկող, մատաղ տերևները ֆլասող ծակտակեն բժավորությունը և այլն:

Գարնանը տերևները դեռ շատ նուրբ են, այդ պատճառով փարիզյան կանաչը և պղնձի արջասպը քիչ են վերցնում. այսպես՝ 12 լիտր (1 դուլ) ջրին 8 գրամ փարիզյան կանաչ, 90 գրամ պղնձի արջասպ և 90 գրամ չհանգցրած կիր:

Դեղձենիները սրսկելիս փարիզյան կանաչ չպետք է խառնել բորդոյան հեղուկին, վորովհետև նրանց տերևները շատ նուրբ են և կարող են փարիզյան կանաչից այրվածքներ ստանալ:

Բորդոյան հեղուկը պատրաստելու համար պղնձի արջասպը պիտի լուծել ջրի մեջ, փայտե ամանի, տակառի մեջ (յերկաթի ամանի մեջ չի կարելի լուծել), մյուս կողմից համապատասխան քանակությամբ չհանգցրած կիրը հանգցնում են քիչ քանակությամբ ջրի մեջ և յերբ նա վերածվում է փոշու, ավելացնում են ջուր, այսպես կոչված կրակաթ ստանալու համար: Այդ կրակաթը, քիչ քիչ լցնում են պղնձի արջասպի լուծույթի վրա փայտե ձողիկով խառնելով, մինչև վոր կստացվի միատեսակ յերկնադույն հեղուկ:

Ճիշտ պատրաստած բորդոյան հեղուկի մեջ լակմուսի կապույտ թուղթը չպիտի կարմրի և վոչ ել կարմիրը կապտի, այլ պիտի ստացվի կապտավուն դույն: Յեթե լակմուսի թուղթ չկա, կարելի յե բորդոյան հեղուկն ստուգել դանակի կամ մեխի միջոցով. յերկաթը բորդոյան հեղուկի մեջ իջեցնելուց չպիտի կարմրի:

Սրսկելուց առաջ պետք է բորդոյան հեղուկին ավելացնել փարիզյան կանաչ: Դրա համար նախորոք քիչ քանակությամբ ջրի մեջ շաղախում են փարիզյան կանաչը և ապա այն բաց առում բորդոյան հեղուկի մեջ:

Սրանք են վաղ գարնան ֆլասատուների և հիվանդությունների դեմ գործադրվող քիմիական պայքարի միջոցները: Բացի դրանից, անհրաժեշտ և խոշոր դեր ունեն բերքի պաշտպանման գործում վերևում հիշված ագրոձեռնարկումները և նրանց լրիվ կիրառումը:

Ս. ԱՎԱԳՅԱՆ

16-րդ համագումարից մինչև 17-րդ համագումարն ընկած 3 տարիների ընթացքում մենք վիթխարի նվաճումներ ունեցանք սոցիալնարարության ասպարիզում: Այդ տարիներին ձեռք բերած մեր հաջողությունների հետևանքով մեր յերկիրը վերջնականապես խոխեց իր դեմքը՝ ադրարային յերկրից դառնալով ինդուստրիալ-ադրարային առաջավոր յերկիր:

Հիմնովին վերափոխվել և վերակառուցվել է մեր գյուղը: Կուլկուսացության ղեկավարությամբ կաղախելալվել են մաքենայացման յենթարկված հազարավոր խորհտնեսություններ, իսկ նախկին ցիր ու ցան մանր տնտեսություններին փոխարինել են կոլտնտեսություններն իրենց մեքենայական հզոր բազայով: Կապիտալիստական տարրը՝ վորպես տնտեսական ուժ, դուրդում վերացված է: Սակայն դասակարգային թշնամին դեռ ևս գոյություն ունի և նա թափում է իր վերջին ջանքերը՝ մեր սոց-վերակառուցման աշխախատանքները խանգարելու:

Դասակարգային թշնամու ֆլասարար աշխատանքը սեղի յե ունեցել վոչ միայն արդյունաբերության, այլև գյուղատնտեսության մեջ: Վերջերս այդպիսի հակահեղափոխական աշխատանք հայտնաբերվել է նաև պտղաբուծության ասպարիզում մի շարք մասնադետների կողմից, վորոնք ղեկավարել են պտղաբուծության սլանավորման և դիտակտն աշխատանքները Կիյեվի պտղահատախին Համամիութենական Ինստիտուտում:

Այդ ֆլասարարները հանձինա Սիմիրենկայի, Լանդեյի, Ժու-մինկոյի և ուրիշների՝ դիտավորյալ կերպով ուզեցել են պտղաբուծության զարգացումն ուղղել «ուժեղ» կուլակային տնտեսությունների ուղիով:

Նրանք դիտավորյալ կերպով անուշադրության են մատնել մի շարք այնպիսի պտղատու տեսակներ, ինչպիսիք են հատապտուղները՝ մորի, յերակ և այլն, կորիզավորներից՝ բալը, կեռասը, սալորը, դեղձը և տանձի ու խնձորի դաճած կուլտուրաները, վորոնք ապահովում են վաղ պտղաբերությունը 3—4 տարում:

Մի շարք խոշոր տնտեսություններում այդ ֆլասարարների ղեկավարությամբ կաղմակերպվել են նոր տնտեսություններ, վորոնցում տնկված է բալենու միայն մեկ սորտը «դրոգանա-դե-դին», վորն աճում է, բայց առանց ուրիշ սորտով փոշոտվելու պտուղ չի տալիս:

Նույնպիսի փաստ տեղի յե ունեցել նաև խնձորենու սորտերի նկատմամբ, վորոնք մտցված են արդյունաբերական ստան-

յին տիրապետելը, ագրոտնխնիկական միջոցառումների ժամանակին և լրիվ կիրառումը, ցանքաշրջանառությունը, տեսակավոր սերմերով և լավորակ սածիլով ցանք կատարելը, հողի պարարտացումը, մոլախոտերի, վնասատուների, հիվանդությունների և կորուստների դեմ պայքարելը:

Աշխատանքի նպատակահարմար կազմակերպումը, ուժերի ճիշտ դասավորումը՝ սերտ կապված լինելով կանոնավոր ցանքաշրջանառության կիրառման հետ, գալիս են ասելու, վոր ցանքաշրջանառությունը, վորպես բերքատվության բարձրացման լավագույն միջոցներից մեկը, մեր ուղադրության կենտրոնում պետք է լինի և անցկացվի բոլոր տնտեսություններում:

Սրանից ել պետք է սկսել գարնանացանի նախապատրաստական աշխատանքները:

Ճիշտ կազմած ցանքաշրջանառությունը՝ ապահովելով առաջատար կուլտուրայի տեսակարար բարձր կշիռը և պետության պլանային առաջադրանքը՝ ագրոկոմպլեքսի լրիվ կիրառման դեպքում, նպաստում է հողի բերրիության պահպանմանը, տնտեսության դաշտերի բարձր բերքատվությանը, ապահովում է մոլախոտերի, վնասատուների և հիվանդությունների դեմ տարվող պայքարի հաջողությունը և միաժամանակ, արտադրական ուժերի ռացիոնալ ոգտագործման և ամբողջ տարվա ընթացքում միահամար բեռնվածության հնարավորություն և ստեղծում:

Այսպիսով ուրեմն, ցանքաշրջանառության անցնելը գարնանացանի առաջնակարգ խնդիրներից մեկն է, վորի իրագործումը մեր կուլտոտեսային կայուն հողագտագործման պայմաններում, պետության կոնկրետ առաջադրանքի հետ միասին միանգամայն ապահովված պիտի համարել:

Բանջարաբուծական տնտեսություններում կարող է լինել կամ զուտ բանջարանոցային ցանքաշրջանառություն, կամ խառն, հացաբույսերի և կերաբույսերի հետ. այս խնդիրը վորոշելու համար ամենից առաջ պետք է յեխնել տնտեսության ուղղությունից՝ խոր անալիզի յենթարկելով տնտեսության հետագա զարգացման հեռանկարները: Մշակած ցանքաշրջանառությունը հաստատվում է շրջնորդականներում և ախուհետե կիրառվում կյանքում: Այս առթիվ անհրաժեշտ է ղեկավարվել Հողօրհկոմատի ցանքաշրջանառության բյուրոյի կողմից հրատարակված ցուցմունքներով:

Ցանքաշրջանառությունն ընդունելուց և տնտեսության արտադրական-ֆինանսական պլանները կազմելուց հետո, գարնանացանի հաջող անցկացման համար անհրաժեշտ են հետևյալ միջոցառումները:

1. Ժամանակին ավարտել գյուղմեքենաների և գործիքների վերանորոգումը և ստուգել նրանց պատրաստականությունը գարնանացանի համար:

2. Կարգի բերել քաշող ուժի սարքավորումը և ապահովել անասունների կերի պաշարը գարնանացանի ժամանակամիջոցի համար:

3. Պարզել պահանջվող սերմերի քանակը, ապահովել նրանց ժամանակին ձեռք բերելը, վաղորոք ստուգել նրանց վորակը՝ ծրլունակությունը, մաքրությունը և կատարել սերմերի ախտահանումն ու զտումը:

Ցանվելիք սերմերի վորակի վրա պետք է շատ մեծ ուղադրություն դարձնել, վորովհետե, կեղտոտ, հիվանդոտ սերմերից՝ նույնիսկ ագրոտեխնիկական միջոցառումների լրիվ կատարման դեպքում, հնարավոր չէ դրական արդյունք ստանալ:

Ախուհետե մեծ նշանակություն ունի ցանվելիք կուլտուրայի սորտը (փոփոխակը), վորովհետե բանջարաբուծության մեջ, ինչպես և գյուղատնտեսության բոլոր ճյուղերում, փոփոխակը խոշոր դեր է խաղում բերքատվության բարձրացման և պրոդուկցիայի վորակի լավացման գործում:

Այս տեսակետից անհրաժեշտ է ամեն մի տնտեսությունում բանջարանոցային կուլտուրաների սորտերն ընտրելիս ի նկատի ունենալ տնտեսության տված պատվերը, արտադրվող մթերքի գործածության նպատակը, ըստ վորում՝ բանջարեղենների սորտերի ստանդարտիզացիան, նամանավանդ Կոնսերվի գործարանի հուսույթի բազա հանդիսացող տնտեսություններում, անհետաձգելի ադրոձեռնարկումներից մեկը պետք է լինի:

4. Հետևյալ հիմնական խնդիրը բանջարաբուծության բերքատվության բարձրացման համար, դա պարարտացումն է, վորի կանոնավոր կիրառումը դժբախտաբար մեր մի շարք տնտեսություններում իր բարձրության վրա չի դրված և վորոշ դեպքերում նույնիսկ ժողացության է տրվում: Հաճախ է պատահում, վոր մեր մի շարք տնտեսություններ ցանքը կատարում են առանց պարարտացման: Բանջարանոցի պարարտացման համար պետք է ոգտագործել տնտեսություններում յեղած բոլոր հնարավորությունները, յենելով այն հանգամանքից, վոր բանջարանոցի համար վորպես պարարտանյութ կարելի յ ոգտագործել մի շարք որդանական նյութեր—գոմար, տնային աղը, արտաքնոցների

կղկղանքը, քաղաքների փողոցներից ավրած աղբը և այլն: Բացի այդ, բանջարանոցների պարարտացման համար պետք է լայն չափով ոգտագործել հանքային պարարտանյութերը:

Ամենից առաջ պետք է կազմակերպել տնտեսություններում յեղած գոմաղբի հավաքը և կանոնավոր պահելը մինչև դաշտ դուրս բերելը, լավ գիտենալով, վոր միայն կանոնավոր պահած գոմաղբն է, վոր տալիս է բարձր եֆեկտ, իսկ անկանոն պահած աղբից, վորի սննդանյութերի մեծ մասը լվացվել և հեռացել է, առանձին եֆեկտ սպասել չի կարելի: Այնուհետև ամբողջ աշնան, առանձին եֆեկտ սպասել չի կարելի: Մեկ հեկտարին սովորաբար տրվում է 40—60 տոնն կամ 100—120 սայլ գոմաղբ: Մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել գոմաղբը կանոնավոր կերպով հողին տալու աշխատանքների վրա: Բացի գոմաղբից, ինչպես արդեն ասացինք, պետք է ոգտագործել տնտեսություններում յեղած բոլոր որդանա-կան նյութերի թափթփուկները և աղբը, բանջարանոցների պարարտացման համար, վորոնց գործածությունն նորմաները և հողին տալու ձևերը նույնն են, ինչ վոր գոմաղբինը:

Առանձնակի նշանակություն ունի այս ձևի պարարտանյութերի գործադրումը քաղաքամերձ տնտեսություններում, վորոնք գտնվելով խոշոր քաղաքների շուրջը՝ լայն հնարավորություններ ունեն ոգտագործելու այն հսկայական քանակի աղբը, վոր ամեն որ դուրս է բերվում քաղաքի տներից և բակերից: Այնուհետև մեծ չափով պետք է զարկ տալ հանքային պարարտանյութերի գործադրմանը, վորոնք մեծ հեռանկար ունեն մեղ մոտ տարածվելու, և վորոնց արտադրությունը մեծ չափերով զարգանալու յեյերկրորդ հնգամյակում:

Այս խնդրում, պետք է ասել, վոր մենք առայժմ շատ հեռու ենք մնացել այն իմաստով, վոր հանքային պարարտանյութերի գործադրումը մեր կոլխոզային դաշտերում առայժմ քիչ է տարածված, մինչդեռ մեր գիտահետազոտական աշխատանքները ցույց են տալիս, վոր հանքային պարարտանյութերի, գլխավորապես ազոտ և ֆոսֆոր պարունակող նյութերի գործադրումը ազդեցիկ ներդրում է անում միտսին նիկական մյուս ձեռնարկումների լրիվ կիրառման հետ միտսին 20—50%-ով բարձրացնում է բանջարեղենների բերքատվու-թյունը: Այսպես, որինակ, պտղաբանչարաբուծական կայանի 1932 և 1933 թվերին դրված փորձերը ցույց են տալիս հետևյալը՝

ԲԱՆԴՋԱՆԻ ՊԱՐԱՐՏԱՅՄԱՆ ՓՈՐՁԸ 1933 ԹՎԻՆ

1. Աղտոի դողաները (վերցված է ծծաբաթթվային ամոնիում) սուպերֆոսֆատի ֆոնի վրա

	Բերքը մեկ հեկտարից	Բերքը տոկոսներով
О Ստուգիչ (կոնտրոլ)	8,9 տոնն	100
P Սուպերֆոսֆատ (ֆոն)	9,2 »	103,4
N 60 կ. (աղտո հեկտարին 60 կիլո)	9,8 »	110,2
N 90	11,8 »	132,6
N 120	14,7 »	165,2

2. Ֆոսֆորի դողան (սուպերֆոսֆատ աղտոի ֆոնի վրա)

	Բերքը մեկ հեկտարից	Բերքը տոկոսներով
О Կոնտրոլ	12,2 տոնն	100
N Ծծաբաթթվ. ամոնիում ֆոն	14,9 »	122,1
P 45 սուպերֆոսֆատ հեկտարին 45 կիլո	13,0 »	106,2
P 60	14,6 »	120,0
P 75	13,1 »	107,3

Սննդանյութերի պահանջը հողում վորոշելու համար 1932 թ. պամիդորի հետ արված փորձը տվել է հետևյալ արդյունքները:

	Բերքը մեկ հեկտարից	Բերքը տոկոսներով
О Առանց պարարտացման	122,7 ցենտ.	100
NK (աղտո և կալիում)	111,4 »	90,8
PK (ֆոսֆոր և կալիում)	138,5 »	112,9
NP (աղտո և ֆոսֆոր)	170,9 »	139,3
NPK (աղտո, ֆոսֆոր և կալիում)	172,3 »	140,4

Բերած թվերը բավական են հաստատելու, վոր մեր հողային կլիմայական պայմաններում հանքային պարարտանյութերի գործադրումը բերքի բարձրացման կարևորագույն լծակներից մեկն է:

Հանքային պարարտանյութերի գործադրման ժամանակի հարկն պետք է յեղնել տվյալ տնտեսության հողային կլիմայական պայմաններից և մշակվող բույսի հատկություններից, սակայն որչե-

տիւր կերպով կարելի չէ ասել, Վոր տերեւաբանջարներէ համար (կաղամբ, կանաչեղեններ, սպանաղ և այլն) հեկտարին պետք է վերցնել 350—400 կիլոգրամ ազոտ պարունակող պարարտանյութ և 250—300 կիլոգրամ ֆոսֆոր պարունակող պարարտանյութ, իսկ պտղաբանջարներէ՝ (տոմատ, բադրձան, տաքտեղ, վարունգ և այլն) համար հարաբերութիւնը կլինի հակառակը, այսինքն ազոտ պարունակող պարարտանյութ հեկտարին 250—300 կիլոգրամ, ֆոսֆոր պարունակող պարարտանյութ 350—400 կիլոգրամ:

Հանքային պարարտանյութերը տրվում են հողին կամ աշնանից կամ գարնանը ցանքից ու սածիլումից 7—10 որ առաջ փոցելու ժամանակ:

5. Հետևյալ կարևորագույն խնդիրն առողջ և տեսակավոր սածիլ պատրաստելն է, վորի համար պետք է ոգտագործել բոլոր յեղած հնարավորութիւնները—ջերմոցները, տաք մարգերը և բաց սածիլանոցները: Սածիլավոր կուլտուրաների հաջող մշակութիւնը մեծ նպաստ կախված է սածիլի վորակից, վորի մասին սույն գրքույկում մանրամասն գրել է Գ. Ավագյանը:

6. Ագրոտեխնիկական ձեռնարկումներից առաջին տեղը պետք է տալ հողի կանոնավոր մշակութայնը—հերկին, կրկնահերկին և վեղետացիայի ընթացքում կատարվող մակերեսային մշակութայնը, փխրեցմանը և բուկ տալուն: Բանջարանոցային բոլոր կուլտուրաները պահանջում են խոր հերկ (20—25 ս. խորութեամբ), վորը ցանկալի չէ կատարել աշնանից, հողի քեշ վիճակում, վորովհետև աշնանավարն ունի մի շարք խոշոր առավելութիւններ, իսկ քեշ հողը լավ և հերկվում, կոշտեր չի տալիս և նպաստում է հողի ֆիզիքական դրութիւն լավացմանը:

Յեթն տնտեսութիւնն աշնան հերկը կատարելու հնարավորութիւն չի ունեցել, այդ դեպքում խոր հերկը պետք է կատարել վաղ գարնանը: Աշնանից հերկված հողը վաղ գարնանը պետք է փոցել, վորպեսզի խոնավութիւնը պահպանի, այնուհետև պետք է կատարել կրկնահերկ: Հողի մշակութայն հետ դուրսնալից պետք է պայքար սկսել մոլախոտերի դեմ, հավաքել չայիրների և դանդուրդանի տակուկները, վորոնք մեր բանջարանոցների ամենամեծ թշնամիներն են, հետագայում սովորական քաղհանի ու կուլտիվացիայի ընթացքում դժվար է վոչնչացվում: Չայիրի և դանդուրդանի հավաքելը հերկի և փոցելի ժամանակ մեծ նպաստ կհաճանում է հետագա քաղհանի աշխատանքները և բանուծը տնտեսվում է 2—3 անգամ: Հավաքած չայիրը և դանդուրդանն անմիջապէս պետք է հեռացվի դաշտից, վորպեսզի քամին նորից չցրի: Չայիրի հետ միասին անհրաժեշտ է հավաքել նաև բանջար-

րանոցից քարերը, վորոնք մեծ խոչնդոտ են հանդիսանում հետագա մշակութայն ժամանակ և դժվարացնում են մեքենայացման աշխատանքները:

7. Այս հիմնական աշխատանքների հետ միասին պետք է ամեն մի տնտեսութիւնում կազմել ցանքի և սածիլման ճշգրիտ ժամկետները և գարնանացանն անցկացնել ճիշտ նշված ժամանակամիջոցում, վորովհետև բերքատվութեան բարձրացման տեսակետից խոշոր նշանակութիւն ունի ցանքի ժամանակին կատարումը: Մեր գիտահետազոտական աշխատանքները ցույց են տվել, վոր 10—15 գիտահետազոտական աշխատանքները ցույց են տվել, վոր 10—15 որվա ուշացումը գարնան ցանքի ժամկետներում խոշորագուէցութիւն է թողնում բերքատվութեան վրա, իջեցնելով բերքի քանակը 15—20% -ով:

Այս տեսակետից հետաքրքրական են պտղաբանջարաբուծական Ջոնալ կայանի 1933 թվի փորձերը:

Վարունգի գտնում ժամկետային փորձ

Ցանքի ժամկետ	Բերքը մեկ հեկտարից
3 մայիսի	29,4 տոնն
10 մայիսի	31,4 »
20 մայիսի	28,5 »
30 մայիսի	28,4 »
10 հունիսի	27,0 »
20 հունիսի	12,3 »
30 հունիսի	10,4 »
10 հուլիսի	6,5 »

Տումաի ժամկետային ցանքը Նոսայում

13 հունիսի	15,4 տոնն
22 հունիսի	11,4 »
2 հուլիսի	8,2 »
22 հուլիսի	4,2 »

Այսպիսով պարզ է վաղ ցանքի առավելութիւնները և այս տեսակետից յիշելով պետք է ասել, վոր ժամկետների խստիվ պահպանումը և գարնանացանի ժամանակին ավարտումը հետագա աշխատանքների և բարձր բերք ստանալու կարևոր նախապայմաններից մեկն է:

8. Այնուհետև սոցիալիստական բանջարաբուծութիւն հիմնական խնդիրներից մեկն է նորագույն մեքենայացված ագրոտեխնիկային տիրապետելն ու կյանքում կիրառելը:

Այս ասպարիզում, ինչպես նաև դուրստեստեսություն մնացած բնագավառներում, խոշոր աշխատանք ունեն կատարելու մեր ՄՏԿ-ները, վորոնք հանդիսանում են սոցիալիստական դուրստեսության կազմակերպող և ղեկավարող որգանները: Բանջարաբուծության արտադրության բոլոր հիմնական աշխատանքները լիակատար կերպով հնարավոր և մեքենայացման յենթարկել և այդ բանի համար մենք ունենք մի շարք կատարելագործված մեքենաներ:

Այսպիսով, ուրեմն, ամեն մի կուտեստեսությունում ու խորհտեստեսությունում պետք և մշակվի կիրառվելիք ագրոտեսիսիկական բոլոր ձեռնարկումների կատարման ժամկետները և ծրագիրը, հաշվի առնելով տեղական բոլոր հնարավորությունները և առանձնահատկությունները:

9. Վերջապես, պետք և լավ հիշել, վոր բերքատվության բարձրացման խնդիրը պահանջում և ամենորյա, համառ պայքար մղել կորուստների դեմ սկսած ցանքի որից մինչև բերքահավաքի և ձմռան պահելու վերջը:

ՄՐՈ ԽԱՉԱՍՏՐՅԱՆ

ՏԱՆՔ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԵՐԻՆ ԱՌՈՂՋ ՍԱԾԻԼ

Բանջարանոցային կուլտուրաների բերքատվության բարձրացման հիմնական պայմաններից մեկն առողջ սածիլն է:

Բանջարանոցում կիրառվող լրիվ ագրոկոմպլեքսը, այն և՛ ցանքաշրջանառություն, աշնան ցել, որգանական և քիմիական պարարտացում, տեսակավոր սերմերով ցանք, պայքար հիվանդությունների և վնասատուների դեմ, ժամանակին քաղհան և այլն, այդ բոլորը լրիվ եֆեկտ չեն տա, յեթե մեր սածիլը յեղել և հիվանդ և վատ վորակի: Պարզ է, վոր հետադայում դաշտում ինչքան էլ լավ խնամք տարվի, հիվանդ կամ թույլ սածիլից ստացված բույսը լավ բերք տալ չի կարող:

Սածիլը ջերմոցում պահանջում և հատուկ ուշադիր խնամք: Ջերմոցային խնամքը դա մի հատուկ գիտելիք է, վորով պետք և ղինված լինեն մեր բանջարաբուծությանը դեղավոր կուլտուրիկները, յեթե նրանք ցանկանում են իրոք ստանալ առողջ և բարձր վորակի սածիլ:

Բույսն իր աճեցողության համար, բացի պարարտ հողից, պահանջում և հետևյալ չորս պայմանները—ջերմություն, ջուր, լույս և օդ:

Ջերմոցավարը կարող և այս չորս պայմաններն էլ իր ցանկություններ, յեղնելով բույսի պահանջից, կանոնավորել ջերմոցում:

Ջերմություն.—Ջերմոցում տաքությունն առաջ և՛ դալիս նախ քաջքայվող դոմադրից, և յերկրորդը՝ ապակիների միջոցով արեվից: Ջերմոցի ջերմաստիճանը պետք և համապատասխանի մշակվող բույսի պահանջին, ըստ վորում կադամբի և այլ խաչածաղկավորների համար ամենալավ ջերմությունը համարվում և 15—18-ը, իսկ մնացած բույսերի՝ պամիդորի, տաքտեղի և բադր՝ ջանի համար՝ 22—25⁰. սրա հետ միասին պետք և խուսափել ջերմության ուժեղ տատանումներից: Շատ ցածր ջերմության դեպքում ցանած սերմերը չեն ծլում և յերկար ժամանակ խոնավ հողում մնալով նեխում են, մյուս կողմից ծլած բույսերն էլ—ջերմությունը շատ իջնելիս, կարող են ցրտահարվել:

Սա կարող և պատահել այն դեպքում, յերբ ջերմոցային աշխատանքն սկսում են ցուրտ յեղանակներին, որինակ՝ հունվարին: Այսպիսի ցուրտ որերին ջերմոցը պահանջում և հատուկ ուշադիր խնամք, այն և գիշերները լավ ծածկել, իսկ ցերեկը խսիրները վերցնել այնպիսի ժամանակի վոր ջերմոցը շատ չսառի, օդն էլ տալ կարճ ժամանակով և որվա տաք ժամերին:

Այս խնդրում նշանակություն ունի վոչ միայն դրսի օդի ցածր ջերմությունը, այլ նաև դոմադրի այրման աստիճանը: Ցուրտ ժամանակ յցվող ջերմոցում դոմադրի շերտն ափելի հաստ պետք և լինի, վորպեսդի ափելի ուժեղ այրվի և ապահովի անհրաժեշտ ջերմությունը: Ֆեղանակները տաքանալու հետ միասին ստոչելու վտանգն ափելի յե պակասում և յցվող ջերմոցներն ափելի սաղը են վերցնում, քանի վոր այդ ժամանակ արեն սկսում և ուժեղ տաքացնել ջերմոցը և տաքությունն ստացվում և թե արևի ճառագայթներից և թե դոմադրից:

Գարնան ամիսներին առաջ և՛ դալիս յերկրորդ վտանգը, այն և նորմալից բարձր ջերմություն ջերմոցում: Սա կարող և պատահել հետևյալ դեպքերում: Առաջինը՝ արև որերին, յերբ խսիրները վերցված են, իսկ շրջանակները չեն հանված, այդ դեպքում արևի ուժեղ ճառագայթներն ապակու միջոցով անցնելով կարող են այրել բույսի տերևները: Այրված բույսերի տերևները կարծես խաղված լինեն, դեղնաաղիտակին են տալիս, վորով և հեշտությանը տարբերվում են առողջ բույսերից: Ֆեթե այրվածքն ուժեղ և, բույսը վոչնչանում և, իսկ յեթե թույլ է, այն ժամանակ նա կարող և աճել, սակայն շատ դանդաղ, հետ և ընկնում առողջներից և լինում և նվաղ:

Այս վտանգի տառաջն առնելու համար պետք է զգուշ լինել և զարնան արև որերին ջերմոցները շրջանակները վերցնել, և ամբողջ որը ջերմոցը բաց պահել, իսկ յեթե շրջանակները չեն վերցվելու, ապա խսիրներն ել պետք է ծածկած թողնել, միայն չմոռանալ առատ ող տալ:

Մոնավ և տաք ջերմոցներում բույսերը ժամանակին ող չստանալու դեպքում նվազում են, բարակում և ձգվում, չկորցնելով իրենց կանաչ գույնը, վորով և տարբերվում են լույսի պակասության հետևանքով ձգված բույսերից: Այս յերևույթները տեղի չունենալու համար անհրաժեշտ է ջերմոցը կանոնավոր ողավոխել, ող տալ յերկար ժամանակ, նայած յեղանակին, մի քանի տեղերում բարձրացնելով շրջանակները:

Խոնավութուն.—Մոնավությունը ջերմոցում շատ հեշտ է կանոնավորել, միայն պետք է հիշել ջրելու հիմնական կանոնը, այն է՝ ամեն անգամ ջրելիս ամեն մի շրջանակի տակ պետք է լցնեն այնքան ջուր, վոր հողի ամբողջ շերտը խոնավանա. դրա համար ամեն մի շրջանակի տակ պետք է տալ 2—5 դույլ ջուր, նայած տարվա յեղանակին և գոլորշիացման աստիճանին:

Պետք է ջերմոցը ջրել ցնձուզով, միայն հավասար կերպով: Լավ ջրելու դեպքում ամեն որ ջրելու կարիք չի լինում, քանի վոր հողի ամբողջ շերտը խոնավանալու դեպքում ջուրն ավելի յերկար ժամանակ է բավարարում: Անթույլատրելի չի, յերբ ամեն մի շրջանակին տալիս են 1—2 դույլ ջուր, վորը խոնավացնում է հողի միայն վերեի շերտը, իսկ այն շերտը վորտեղ գտնվում են արմատները, մնում է չոր, և շատ անգամ ստացվում է հետևյալ պատկերը՝ ջերմոցի հողը կարծես թե խոնավ է, իսկ բույսերը ջրի պահանջ են ուզում: Ջրի պահանջը կախված է որվա յեղանակից և ջրմոցի տաքությունից: Ինչքան ջերմոցը տաք է և որն էլ արևոտ, այնքան ջրի գոլորշիացումն արագ է կատարվում և բույսի պահանջը դեպի ջուրը բարձրանում է: Պարզ է, վոր այդպիսի դեպքերում ջերմոցը պետք է ավելի շուտ-շուտ ջրել:

Գերխոնավությունը, ինչպես և չորությունն ունեն իրենց բացասական կողմերը: Այսպես, գեր-խոնավության դեպքում սածիլը յենթակա չի զանազան սնկային հիվանդությունների, որինակ՝ արմատի սև ախտ, վորից արմատավրիկը փառում է և բույսերը վոչնչանում են: Չորության դեպքումն էլ բույսերը ջրի պակասության հետևանքով լրիվ դարգանալ չեն կարողանում, դեղնում և վոչնչանում են:

Լույս.—Բույսի զարգացման հիմնական պայմաններից մեկը լույսն է: Լույսի պակասության դեպքում բույսերը կոր-

ցնում են իրենց կանաչ գույնը և թույլ հիվանդոտ տեսք են ստանում: Յերբ ջերմոցում ծիլերն սկսում են առաջ գալ, պետք է ուշադիր լինել և ժամանակին խսիրները հանել, հակառակ դեպքում բույսը բույսերը կձգվեն այն կողմը, վորտեղից լույս է ընկել, կերկարեն և ցողունն առ տերևները կկորցնեն իրենց մուգ կանաչ գույնը: Այսպիսի ձգված սածիլը, ի հարկե, թույլ է լինում և հետագայումն էլ լավ չի զարգանում: Ուրեմն, պետք հիշել մի բան, յերբ սերմերը ծլել են, ցերեկներն այլևս խսիրներ ծածկեք չի կարելի, բույսին պետք է առատ լույս տալ:

Յեթե սածիլները նոր են սկսել ձգվել, հնարավոր է վորոշ չափով ուղղել այդ սխալը, վորի համար բույսերին պետք է տալ առատ լույս, ող և քիչ ջրել:

Ող.—Թարմ ողի ներկայությունը խիստ անհրաժեշտ է բույսերի նորմալ զարգացման համար: Դիշխիս քննացքում ջերմոցում ստեղծվում է գեր-խոնավություն, բարձր ջերմաստիճան և գոմաղբի քայքայման հետևանքով անցանկալի գազեր:

Այդ պատճառով ցանքի հենց առաջին որից սկսած պետք է ջերմոցում կապարել ողափոխություն: Դրա համար սկզբում շրջանակները պետք է բարձրացնել միայն կարճ ժամանակամիջոցով, իսկ հետագայում հնարավորության չափ շուտ-շուտ և յերկար ժամանակով:

Բացի վերը հիշվածից, ջերմոցում պահանջվում է նաև այլ խնամք. յերբ բույսերն արդեն ունեն առաջին կամ յերկրորդ իսկական տերևը, պետք է կատարել վերատնկում կամ պիկիրովկա: Այդ անելու համար ջերմոցը լավ ջրում են, վորպեսզի բույսերի արմատները չկտրավեն, ապա ձեռքով բույսերն զգուշ քաշում են և նոր պատրաստած ջերմոցում սածիլում. տնկելուց առաջ կտրում են գլխավոր արմատի $\frac{1}{3}$ մասը: Բույսերը տնկում են իրարից 5—6 սանտիմետր հեռավորության վրա, իսկ պամիդորը պետք է տնկել ավելի հեռու, քանի վոր նա ճյուղավորվում է: Պիկիրովկայի նպատակն է բույսերին տալ սնման մեծ տարածություն, վորպեսզի նրանք լավ զարգանան, ամուր լինեն և չձգվեն: Արմատը հատելու և ցողունը հողով ծածկելու դեպքում ուժեղ կերպով առաջ են գալիս յերկրորդական արմատներ, վորոնք և ուժեղացնում են բույսը:

Մինչև պիկիրովկա արած բույսերը կպչեն, պետք է ջերմոցի հողը խոնավ պահել և շրջանակներն էլ ծածկել խսիրներով, վորովհետև տաք է խոնավ միջավայրում սածիլն ավելի լավ և արագ կկպչի:

Վերատնկման յենթարկված սածիլները ընկելուց մի քանի որ հետո պետք է կատարել հողի փխրեցումը կամ ինչպես ասում

«խրխրում», վորը նպաստում է հողի ողաթափանցելության: Այս աշխատանքը 2—3 անգամ կրկնելու դեպքում սածիլն արագ աճում և ամրանում է: Բացի փխրեցումից՝ յեթե մոլախոտեր կան ջերմոցում, պետք է քաղհան անել:

Այս ձևով կատարած պիկի բովկան թեև տալիս է խոշոր արդյունք, սակայն ամբողջ աշխատանքը ձեռքով կատարելը մեր ներկա պայմաններում սոցիալիստական խոշոր տնտեսություններում, այլևս հանդուրժելի չի կարելի, և արդեն աշխատանքներ են տարվում պիկի բովկայի աշխատանքները մեքենայացման յենթարկելու համար, կամ սածիլ մեծացնելն այնպես տանել, վոր բույսերն առանց տեղափոխման նրանց զարգացման համար ստեղծվեն նորմալ պայմաններ:

Սրա համար ցանքը կատարում են շաքաղացան 5—6 սմ. միջաբաշխն տարածությունով, այնուհետև բույսերը ծելուց հետո կատարում են նոսրացում, թողնելով բույսը բույսից 4—5 սմ. հեռավորության վրա: Վորպեսզի բույսերը լավ արմատակալեն, նրանց ցողունը պետք է ծածկել հողով: Դրա համար բույսերի առաջին կամ յերկրորդ իսկական տերևն առաջ դառուց հետո պետք է ցողուններին բուզվիցի ձևով հող տալ կամ թե չե պատրաստած հողը վերևից մաղել, միայն թե այնպես պետք է անել, վոր ամբողջ բույսը չթաղվի հողի մեջ:

Բացի այս բոլորից, առողջ սածիլ ստանալու համար անհրաժեշտ է առողջ սերմ և չվարակված հող: Բանջարեղենի սնկային հիվանդությունները տարածվում են գլխավորապես սերմերի միջոցով, ուստի անհրաժեշտ է նրանց դեմ պայքարն սկսել հենց սերմը ցանելու որից: Պայքարի հիմնական միջոցը սերմերի ախտահանումն է ցանքսից առաջ: Որինակ՝ պամիդորի սերմը արմատավզիկի սև ախտ հիվանդության դեմ և բակտերիոզի դեմ դիմացկուն դարձնելու համար մի քանի օր առաջ պետք է ախտահանել սուլեմայի լուծույթով և դրա համար վերցում են մեկ մաս սուլեմային 4000 մաս ջուր:

Սերմերը լցնում ենք թանգիֆից պատրաստած տոպրակը, վորն իջեցնում ենք պատրաստած լուծույթի մեջ, լավ թրջում, յերեք րոպե պահում լուծույթի մեջ, ապա հանում և մաքուր սառը ջրով լավ լվանում: Դրանից հետո սերմերը պետք է ցամաքեցնել, վորպեսզի ցանելիս մատներին չկպչի:

Բացի սերմից, հիվանդությունը կարող է անցնել նաև հողի միջոցով, այդ պատճառով չի թույլատրվում ջերմոցի համար հողը վերցնել այնտեղից, ուր նախորդ տարիները բուսել են հիվանդ բույսեր: Նույնը վերաբերում է նաև սածիլանոցին:

Յեթե ջերմոցում նկատվում են հիվանդ բույսեր, պետք է այդ բույսերը հանել, հեռացնել, ջերմոցում ստեղծել ողի և ջրի նորմալ ռեժիմ:

Ահա այս բոլոր պայմանները կիրառելու դեպքում հնարավոր է ստանալ առողջ և ամուր սածիլ:

Սակայն, դեռ բավական չե առողջ սածիլ պատրաստելու: Պետք է այդ սածիլը հասցնել դաշտ և սածիլել դաշտում:

Բացառիկ դեպքերում, յեթե սածիլն արդեն պատրաստ է և գարնան աննպաստ յեղանակների հետևանքով դաշտ տանելը մի քանի օր կարող է ուշանալ, այդ դեպքում անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել դանդաղեցնելու սածիլի աճեցողությունը: Դրա համար պետք է ջերմոցը թողնել բաց և քիչ ջուր տալ. այսպիսի ռեժիմի ընթացքում բույսերն ամրանում են, բայց չեն, յերկարում:

Սածիլը դաշտ տանելուց մի յերկու շաբաթ առաջ պետք է սկսել դրսի ողին սովորեցնել, վորպեսզի դաշտ տարած ժամանակ չմրսի: Դրա համար պետք է ող տալու ժամանակն աստիճանաբար յերկարացնել և հետգհետ դիշերները նույնպես թողնել շրջանակները հանած:

Սածիլը դաշտ տանելու նախորդակին ջերմոցը պետք է լավ ջրել և ապա առավոտյան հովին քաշել: Ուժեղ արև ժամանակ սածիլը չպետք է քաշել, քանի վոր նա իսկույն թառամում է: Սածիլը պետք է այնպես քաշել, վոր արմատները դուրս գան հողով, այնուհետև սածիլը պետք է դասավորել հատուկ արկղներում, ծածկել թաց շորով և դնել հով տեղ:

Սածիլը քաշելու ընթացքում պետք է զգուշ լինել, վորպեսզի թարմ ցողունները չկոտրվեն, բացի դրանից, արկղում դասավորելուց առաջ պետք է ընտրել և հիվանդ ու թույլ սածիլներն առանձնացնել, վորպեսզի նրանք չանկվեն և չվարակեն առողջներին:

Սածիլի հիվանդություններից արմատավզիկի սև ախտը շատ հեշտ է աչքով նկատել. այդ հիվանդության դեպքում ցողունն անմիջապես արմատի մոտ սևացած և բարակած է լինում: Պարզ է, վոր այդպիսի բույսերը պետք է առանձնացնել և այրել:

Ջերմոցում այս ձևով տարված խնամքը կապահովի մեր դաշտերն առողջ և ամուր սածիլներով:

Գ. ԱՎԱԳՅԱՆ

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ՊՍԱԿԻ ԶԵՎԱՎՈՐՈՒՄՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՍՒՍՏԵՄՈՎ

Բոլոր տնկարաններում ու ծառաստաններում պտղատու ծառերի պսակի ձևավորման այն յեղանակը, վոր կազմվել է սերող-պրակտիկների հին գերմանական դպրոցի ազդեցության տակ, չի համապատասխանում սոցիալիստական խոշոր մեքենայացված պտղատու տնտեսության պահանջներին, և դրա համար ել պիտի առնաարժատական փոփոխության յենթարկվի:

Ինչպիսի պահանջների պիտի բավարարի ծառի պսակը խոշոր մեքենայացված պտղատու տնտեսության պայմաններում:

Այս պահանջները հետևյալներն են՝

1. Ապահովել հողի մշակման մեքենայացման առավելագույն հնարավորությունը:

2. Ծառի բարձրությունն իջեցնելով՝ բերքահավաքի, պսակի խնամքի, սրսկման, բերքի նորմավորման, ետման վրա ծախսվող աշխատանքը նվազագույնի հասցնել:

3. Ճյուղերի հիմնական կմախք ստեղծել, վորոնք կայուն ու ամրապինդ կապված լինեն բնի հետ և կարողանան առանց հեռաբանի դիմանալ պտուղների նորմալ բերքին՝ խեղակների նվազագույն քանակ պահանջելով:

4. Տարածության մեջ հիմնական ճյուղերը ճիշտ և հավասարաչափ բաշխելով և հետևապես լույսի առավելագույն մատչելիություն ստեղծելով՝ ապահովել պտղաշիվերի լավագույն զարգացումն ու պտուղների լավագույն գունավորումը:

Պսակին առաջադրվող հիմնական պահանջները վորոշելուց հետո՝ կանգ առնենք նրա ձևավորման այն յեղանակի վրա, վոր կիրառվում են արդյունաբերական պտղաբուծության պրակտիկայում:

Պսակի ձևավորման աշխատանքներն սկսվում են տնկարանում և փոխադրվում են այգի:

Ամենից առաջ անհրաժեշտ է վորոշել բնի բաժնուրյան հարցը: Ինչպես հայտնի յե, տարբերում են բարձրաբուն, կիսաբարձրաբուն և ցածրաբուն ծառեր, ըստ վորում այս ձևերից յուրաքանչյուրն ունի իր արժանիքներն ու թերությունները:

Բարձրաբուն ծառերը հետևյալ հիմնական թերություններն ունեն.

1. Յենթարկվում են բնի այրվածքներ ստանալու և ցրտահարությունների վտանգներին, վորոնք մեծ են Արարաթյան դաշտի ցամաքային կլիմայի պայմաններում:

2. Բերքն ավելի յե փնտսվում քամիներից, առանձնապես բաց, քամիներից բավականաչափ չպաշտպանված վայրերում:

3. Բունն ստանալու համար ավելի յերկարատև ժամանակամիջոց է պահանջվում, քան կիսաբարձր և ցածրաբուն ձևավորման դեպքերում:

4. Դանի վոր բարձր բուն ստանալու համար ավելի յերկար ժամանակամիջոց է պահանջվում, ապա պտղաբերությունն սկսվում է ավելի ուշ, մի բան, վոր անձեռնառու յե, և վերջապես—

5. Ծառի խնամքը (սրսկում, բերքահավաք, ետում և այլն) ավելի դժվար է, քան ցածրաբուն ձևավորման դեպքում:

Իսկ բարձրաբուն ձևի առավելությունները կայանում են նրանում, վոր դա հնարավորություն է տալիս միջարքային տարածություններն ավելի յերկար ժամանակ միջնական՝ կուտուրաներով ողտազործել, այլ և դյուրացնում է այգու հողը մշակելու համար մեքենաներ ու գործիքներ կիրառելը, մի բան, վոր հնարավոր է կիսաբարձրաբուն և ցածրաբուն ձևի դեպքերում միայն հատուկ հարմարանքներ կիրառելիս:

Բոլոր այն թերությունները, վոր հիշված են վերևում, բացակայում են ցածրաբուն ձևավորման դեպքում, դրա համար ել նորից դրանք չեն թվարկվի:

Իսկ կիսաբարձրաբունը, իր արժանիքների և թերությունների կողմից միջնական դիրք է գրավում բարձրաբունի և ցածրաբունի միջև և պետք է գերակշռող ձևը հանդիսանա մեր բոլոր այգիներում:

Այգու հողը մշակելիս նշանակութուն ունի վնչ միտյն բնի բարձրությունը, այլ և պսակի բարձրությունը: Դրա համար ել բնի բարձրությունը պետք է վորոշվի պսակի բնույթով: Այսպես, որինակ՝ բարձրապսակ սորտերի նկատմամբ, ինչպես կանգիլ սինապը, ռազմարինն են (վորոնք չեն մտել ստանդարտ ասորտիմենտի մեջ), այլ և տանձի սորտերի մեծամասնության նկատմամբ, վորոնք բրգաձև պսակ ունեն, բնի բարձրությունը կարող է 50—60 սանտիմետր վորոշվել, մինչդեռ ցածրապսակ և լայնատարած սորտերի նկատմամբ, ինչպես բոյկինը, բելֆլորը, սիմիրենկոն և ուրիշներն են, բնի բարձրությունը կարող է հասնել 70—90 սանտիմետրի և նույնիսկ ել ավելի:

Յենթարկվ սրանից, Հողօրդկումատը և Պտղաբուծական գոնալ կայանը բնի բարձրությունը հետևյալ չափերի յեն ընդունում:

1. Սովորական և բրգաձև պսակ ունեցող խնձորենիների համար՝ 50—60 սմ.

2. Լայնատարած պսակ ունեցող խնձորենիների համար՝ 70—90 սմ.

3. Տանձենիների համար՝ 50—60 սմ.

4. Ծիրանիների համար՝ 50—70 սմ.

5. Շրթնախմբի և կեռասենիների համար՝ 50 սմ.

6. Դեղձենիների և բալենիների համար՝ 40—50 սմ.

Հրահանգի սկզբում մենք արդեն նշեցինք, թե ինչպիսի պահանջների պիտի բավարարի ձիշտ բուժած պսակը Ամերիկյան անյարուս սիստեմի կառուցման սկզբունքը կայանում և հետևյալում:

1. Ճյուղերը դասավորվում են սպիրալով 20—30 սանտիմետր միմյանցից հեռավորությամբ, վոր առանձին ճյուղերի ավելի հաստատուն համաճում և ստեղծում լիզերի (проводник, ուղեկցող) հետ, քան հին գերմանական սիստեմումն էր, յերբ բոլոր ճյուղերը դուրս էին գալիս մի կետից:

2. Նայած սորտի պսակի ձևին, լիզերը կարող է վերացվել կամ պահպանվել:

3. Մայր ճյուղեր կազմելու համար ընտրվում են բուժ անկյունով դուրս յեկած շիվերը, վորոնք ճյուղերի ավելի հաստատուն համաճում են տալիս:

Յերբեք չպետք և թույլ տալ, վոր մի տեղից դուրս գան հաստությունը և հզորությունը իրար հավասար յերկու ճյուղեր, վորովհետև դա տանում է դեպի նրանց ջլատումը: Միշտ լիզերը պիտի ուժեղ լինի մյուս ճյուղերից, վորովհետև աճման պրոցեսում մեծ ճյուղը բռնում է ավելի փոքր ճյուղի նոր կազմվող հյուսվածքը և վերջինս ներաճում է մեծ ճյուղի հյուսվածքի մեջ և կապը նրանց մեջ լինում է ավելի ուժեղ:

Յեթե հողային պայմանները լավ են և միամյա տունկերն ուժեղ են, ձևավորման կարելի յե ձեռնարկել միամյա տունկն այգին տնկելուց անմիջապես հետո: Հակառակ դեպքում այդ աշխատանքը պետք է կատարվի հետևյալ տարվա գարնանը: Յեթե պսակի ձևավորումը կատարվում է տնկելու տարին, ապա հանձնարարվում է թողնել կողային մի ճյուղ, իսկ յեթե այգում աճման պայմանները բացառիկ բարենպաստ են, ապա թույլատրվում է առաջին տարին հենց թողնել յերկու և մինչև անգամ յերեք ճյուղ:

Այս նպատակով գարնանը տվյալ տեսակին և սորտին համապատասխան միամյա ծառի վրա վերցնում են ընդունված բարձրությունը և ապա դրան ավելացնում են 3—5 բողբոջ, յեթե բույսերը թույլ կամ միջին աճում ունեն (յերբ պիտի մի ճյուղ թողնվի) կամ ել բնի բարձրությունից վեր վերցվում է 30—40 սանտիմետր, յեթե հնարավորություն կա թողնել յերկու ճյուղ (չհաշվելով լիզերը): Իսկ շիվի մյուս մասն ետվում է: Այդ նույն տարին վերին բողբոջից պետք է բուծվի այն ճյուղը, վորը բունկու յե կենտրոնական առաջատար շիվի (լիզերի) տեղը: Այլ և բնի վրա պետք է թողնվեն մի քանի շիվեր ցածրագիւր բողբոջներից:

Ամռան ընթացքում հետևում են 25—30 սանտ. վրա ընկած հիմնական շիվերի զարգացմանը, իսկ դրանց արանքում դանված բոլոր շիվերը յենթարկվում են ձերատման, վորպես հաստացման շիվեր: Ամռան յերկրորդ կիսին հաստացման այս շիվերը կտրվում են հիմքի մոտից:

Հետևյալ գարնանը կենտրոնական լիզերը ետվում է իր յերկարություն կեսի չափ, իսկ թողնված յերկու կողային ճյուղերն ետվում են ավելի կարճ, կեսից ավելի քիչ (մոտ $\frac{1}{3}$ -ը) թողնելով: Դա արվում է, վորպեսզի լիզերը գերակշռություն ունենա կողային ճյուղերի վերաբերմամբ: Բացի այդ, ձերատման ավելի յե նպաստում կողային ճյուղավորումներ կազմվելուն: Իսկ յեթե ծայրերը չետվին, ապա ճյուղերը բարակ կմնային և իրենց հիմքում սերկ կլինեյին ճյուղերից:

Այս ետումից հետո յերկրորդ տարվա գարնանը կողային ճյուղերի վրա ամռանը կսկսեն զարգանալ յերկրորդ կարգի կողային ճյուղավորումները: Այն ճյուղերի քանակը, վոր թողնվում են հետագայում հիմնական կմախքային ճյուղերի վրա, կախված է վերջիններիս յերկարությունից: Այս ճյուղավորումները թողնվում են բնից վոչ պակաս քան 30, իսկ ավելի լավ է 50 սանտիմետր հեռավորությամբ: Դրանք թողնվում են փոփոխակի դեմ (վորպես կողեր) ճյուղի յուրաքանչյուր կողմից, դրանց միջև ըստ կարելու ավելի տարածություն, այն է իրարից մինչև 50 սմ. պահպանելով:

Բոլոր ավելորդ ճյուղավորումների հեռացումը կատարվում է յերրորդ տարվա գարնանը: Բացի այս յերկրորդ կարգի ճյուղավորումներից, բնի վրա դարգանում են (վերևի յերկու կողային ճյուղերից) կողային նոր շիվեր: Դրանց թույլ են տալիս ազատ զարգանալ ամռան ընթացքում, իսկ 3-րդ տարվա գարնանն ետևոր նրանցից թողնվում է միայն 2—3-ը սպիրալով, մեկը մյուսից 25—30 սմ. հեռավորությամբ, իսկ բոլոր մնացածները կտրվում են հիմքից: Այսպիսով 3-րդ տարվա գարնանը մենք ունենում ենք մի պակ, վոր կազմված է կենտրոնական լիզերի 2—3 կողային միամյա ճյուղերից և 2—3 յերկամյա ճյուղերից:

Միամյա ճյուղերի ետը կատարվում է նրանց յերկարություն կեսի չափով, իսկ յերկամյա (ստորին) ճյուղերի աճած քիչ ավելի յերկար են թողնում: Ավելի ուժեղ զարգացած ճյուղերը անհրաժեշտ է ավելի կարճացնել ավելի թույլ ճյուղերի համեմատությամբ, իսկ լիզերը միշտ ետումից հետո պետք է վորոշ չափով ավելի յերկար լինի կողային ճյուղերից:

Յերրորդ տարվա ամռանը լիզերի վրա կողային նոր ճյուղավորումներ են զարգանում: Զորրորդ տարվա զարնան ետի ժամանակ մենք ևս 2—3 ճյուղ ենք թողնում սպիրալով, մեկը մյուսից 25—30 սանտիմետր հեռավորությամբ, հեռացնելով բոլոր ֆուսայաները: Դրանով ավարտվում է պսակի ձևավորումը: Այս կերպ չորրորդ տարվա զարնանը պսակը բաղկանում է լիզերից և 6—8 կմախքային ճյուղերից, վեր դասավորված են սպիրալով իրարից 25—30 սանտիմետր հեռավորությամբ: Յեթե ծառի ամռամը թույլ է, ապա պսակի ձևավորումը կարող է յերկարաձգվել 5—6 տարի:

Թողնված ճյուղերի թիվը ել կախված է ամռան ուժից: Վերջին ավելի ուժեղ է ամենցողությունը, այնքան ավելի ճյուղեր կարող են թողնվել՝ 5—7 ճյուղ: Բարձր բրգաձև պսակ ունեցող սորտերի կենտրոնական լիզերը կտրվում է, իսկ լայնատարած կամ կլոր պսակ ունեցող սորտերի լիզերը չի կտրվում: Որինակ կանգի սինապի վրա թողնվում է 7 ճյուղ և կտրվում է լիզերը, բոյկենի, սինապիկոյի, բիլֆլորի, շամպանի և ուրիշների վրա թողնվում է 6 ճյուղ և լիզերը: Ծյուղերի միջև թողնվում է 25 սմ. տարածություն:

Դեղձը մեծ մասամբ ձևավորվում է վաղայի ձևով, բայց թե ուժեղ ամենցողություն ունեցող սորտերը նպատակահարմար է ձևավորել լիզերային սխտեմով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՍԱԿԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՆՄՈՒՇՆԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒԶԲԵԿՍՏԱՆ-ՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ

Միջին ուժի ամենցողություն ունեցող

Բոյկեն

Ռենետ Միմիրենկո

Ռենետ Շամպանի

Բելֆլոր

Ռենետ Ուրյանի

Թողնվում է 5 ճյուղ

Թողնված ճյուղերի թիվը տատանվում է՝ նայած հողի, կլիմայի, ամենցողության ուժի, վոռոգման և այլն տեղական պայմաններից:

Տատանումները թույլատրելի չեն 5—7 ճյուղի միջև: Թված բոլոր սորտերի կենտրոնական ուղեկցողը չի հեռացվում: Ծյուղերի միջև տարածություն է թողնվում 25 սմ:

Թողնվում է 5 ճյուղ

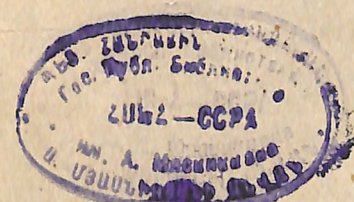
Կենտրոնական լիզերը ձևավորման ավարտումից հետո չի հեռացվում: Ծյուղերի միջև տարածությունը 20—25 սմ:

Հողմոդկոմատի պողաբում. սեկտոր՝ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

Պողաբումական գոնալ. կախման՝ ՎԵՐՄԻՇՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՅԱՓՈՒԶՅԱՆ Ա.—Պողաբանջարաբուծության զարգացման հերթական խնդիրները 3
2. ՀԱԿՈՒՅԱՆ Պ. ԼԻՅՈՒԶԱԼՅԱՆ Կ.—Աշխատանքի կազմակերպումը պողաբանջարաբուծական խորհրդարաններում ու կոլտնտեսություններում 7
3. ԴԻԼԱՆՅԱՆ Լ ՍԱՆԱՀՅԱՆ.—Պողատու ծառերի դասավորումն այգում 11
4. ՆԱԶԱՐՅԱՆ ՅԵ.—Գարնան աշխատանքները պողատու այգում 19
5. ԱՎԱԳՅԱՆ Ս.—Պաշտպանենք բերքը ֆուսատուներից և հիվանդություններից 23
6. ՉԱԽԱԼՅԱՆ Հ.—Սինապիկոլոգիայի արտահայտությունը մեղ մոտ 27
7. ԽԱՆՍԱՐՅԱՆ ՍՐՈ.—Պայքար բանջարեղենների բարձր բերքատվության համար 29
8. ԱՎԱԳՅԱՆ Գ.—Տանք սոցիալիստական դաշտերին առողջ սածիլ 36
9. ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ Լ ՎԵՐՄԻՇՅԱՆ.—Պողատու ծառերի պսակի ձևավորումն ամերիկյան սխտեմով 42

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0282821

9422 50 407.

20790

ССРА—НАРКОМЗЕМ

Плодоовощная Зональная Станция

**Борьба за поднятие урожайности в плодоовощных
хозяйствах**